

7-6561 K-526

ПЛУЖАНИН

1-9-2-6 Б.П.

56196/6-7

1934

ГРУПА ПЛУЖАНСЬКОГО МОЛОДНЯКА
(Зліва: Кожушний, Кириленко, Масенко, Момот)

1926

206 afx

ЦЕНТРАЛЬНА
= НАУКОВО-УЧБОВА =
БІБЛІОТЕКА.

ЧЕРВЕНЬ — ЛИПЕНЬ

З М І С Т

Підсумки літдискусії 25/26 року (1—2); із тез ЦК КП(б)У про підсумки українізації (2—3); А. Луначарський — Між Сходом і Заходом (4).

Теорія і літтехніка

Д. м. Загул. — Про нашу критику (5—9).

Пам'яті Ар. Тесленка і Г. Барвінок

С. Пилипенко — Хто такий Тесленко? (10—12); Мих. Биковець — Ганна Барвінок (12—14).

Літпрактика

А. н. Головка — Бур'ян (уризок з повісті) (15—19); Ів. Барашка — Яелеві гієрогліфи (з білоруської) (19—20); поезії: Т. Масенка, Юр. Жилка, Є. Хоменка, Ів. Юрковича, Л. Первемайського (21).

Хроніка

В ЦК Плуга (22—23); Коопер. видавниче т-во „Плужанин“ (23); по Україні (23—24); по СРСР (24); за кордоном (25—26).

Критика й бібліографія

Ф. Олійник — Степан Бен (літпортрет) (27—28); О. Демчук. — Про наївних спекулянтів, українізованих латвійців і пансіонних червоноармійців (28—29); рецензії: С. Божко, Гр. Михайлець, Хар. Невіра, Б. М-ий, Мих. Марусик, М. Биковець, С. Пилипенко, Книгочий (29—32).

Почтова скринька

Відповіді редакції. До відому передплатників і авторів. Спростовання. Від редакції. Виправте помилку!

В числі 7 фотографій.

В І Д Р Е Д А К Ц І Й:

1. Редакція залишає за собою право скорочувати статті й робити зміни редакційного характеру.
 2. Рукописи мусять бути чітко написані (краще надруковані на машинці) на однім боці аркуша.
 3. Передрук матеріалу із „Плужанина“ дозволяється робити при умові точного позначення джерела.
 4. При цьому числі всім передплатникам розсилається безплатний додаток—книжка С. Пилипенка „Байківниця“, а передплатникам річним—безп. додаток—книжка М. Скрипника „До теорії боротьби двох культур“.
- Додаток — І книжка з серії „Весела книжка“ буде розіслано річним і піврічним передплатникам з ч. 8.

Адреса: Харків, Пушкінська, 24. Редакція журналу „Плужанин“.

K-6561

[89179 (05) „1926“]

ПЛУЖАНИН

ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ „ПЛУГ“

№ 6—7 (11)

ЧЕРВЕНЬ - ЛИПЕНЬ 1926 РОКУ

№ 6—7 (11)

ПІДСУМКИ ЛІТДИСКУСІЇ 25/26 РОКУ

З весни 1925 року, на з'їздах Гарту й Плуга, загострилась так звана літературна дискусія, що коріння свої має в далекому минулому і являється по суті новим етапом тих суперечок про шляхи розвитку культури на Україні, що точилися між найкращими проводирями українського культурно-громадського життя що 70 років тому (Куліш, Драгоманів, Франко, Грінченко, Л. Українка, М. Вороний і т. д.). Початки її уважний дослідник знайде в іще сивішій старовині — в поглядах Бантиш-Каменського, Полетики — і навіть коло тої шведської могили, що не аби яку роль грає в романтичних виступах тов. Хвильового.

Не кінчилась літдискусія, певна річ, і тепер. Завершений лише один з етапів її тою постановою вищого органу партії, що уривки з неї наводимо ми далі. Ця постанова, насамперед, одкриває політичні пружини, що рухають на літературний герць ніби невинних диспутантів-митців. Після цього, маємо надію, не пострікатимуть деякі читачі наш „Плужанин“, як це було раніше, за те, що на „склочну гризню“ відводив стільки місця і в своїх статтях намагався винайти в своїх супротивників елементи опозиційної зневіри в пролетарські сили, ухили від лінії пролетарського інтернаціоналізму й капітулянські настрої (навіть конкретні заходи), нав'язані впливами української буржуазії.

Цілий шерег відповідальніших товаришів (т.т. Чубар, Каганович, Петровський, Скрипник, Затонський, Гринько, Корнюшин, Рухимович, Хвиля та інші) своїми статтями в „Комуністі“ і словесними виступами різко засудили політичні ухили ваплітовців, висловлені в памфлетах тов. Хвильового і викрили всю громадську небезпеку, що в них таїлася.

З цього, звичайно, не виходить, що ми, плужани, в усьому праві й репрезентуємо абсолютно правильну лінію. Цим ми не хвалимося, знаючи, що праця в таких складних умовах на мистецькому фронті з неусталеною досі марксистською теорією й практикою в цих справах не може бути забезпечена від помилок. Але в основному ми оказались праві і вважаємо, що результат „склочної гризні“ випав на нашу користь, — проти теорії боротьби національних культур — теорія боротьби класової.

Але, розв'язавши основні принципи наших ніби-то „літературних“ суперечок, постанова ЦК КП(б)У не розв'язала справ організаційних, показавши лише одне: т. Хвильовий з його однодумцями не можуть бути центром об'єднання українських літературних пролетарських сил, одступивши від лінії пролетарського інтернаціоналізму. Плуг, будучи організацією революційно-селянською, теж таким центром бути не може і ніколи на це не претендував. Отже на літфронті є галявина, порожня

59 68

місце, для справжньої масової пролетарської літорганізації. Утворення її є нагальна чергова справа.

Нові організаційні процеси в цьому напрямі вже помічаються: в Києві рештки Гарту, Жовтеня, пролетарська частині Плуґа й деякі письменники, що раніш стояли осторонь від організацій, об'єднуються в КАРП — Київську асоціацію революційних письменників. В Одесі, круг журналу „Провесень“, виникає асоціація робітничо-селянських організацій Одещини (Потоки Октябрю, Смена, Станок, Гарт, Плуг). У Катеринославі Плуг відіграє роль робітничо-селянської організації. В Полтаві молодий Молот видає свій маленький збірник. Навіть Охтирка збірничком „Люди“ маніфестує своє маленьке об'єднання революційних письменників. Ростає також народжена в Плугі асоціація письменників Західної України і збирається на свій альманах. Збирається на окремий журнал український комсомольський літературний молодняк.

Таким чином боротьба точиться не тільки в галузі теоретичних і організаційних суперечок. Кожна група і кожний письменник конкурує на літфронті своїми художніми виступами. Слідом за другим альманахом Плуґа здає до друку свій альманах Вапліте, щоб держати іспит на звання „академиків“ (чи видержить?).

Плужани на осінь готують свій третій альманах. Плужанка В. Черденченко романом „За плугом“ одкриває серію великих річей, що їх потайки готує майже кожний белетрист. У цьому позитивна сторона дискусії — вона підвищила вимоги що до кваліфікації художніх творів, покликala до самоудосконалення, вдумливої поглибленої праці.

Лишається ще болюче місце нашої літературної сучасності — слаба марксистська критика. В цей бік має бути звернена наша пильна увага — і цим вичерпуватимуться найголовніші підсумки нашої річної гострої літдискусії.

ІЗ ТЕЗ ЦК КП(б)У ПРО ПІДСУМКИ УКРАЇНІЗАЦІЇ

Х

Тепер серед українських літературних груп типу неокласиків і в колах вищої інтелігенції спостерігаємо ідеологічну роботу, розраховану як раз на задоволення потреб української буржуазії, що зростає. Характерним для цих кол є прагнення скерувати економіку України на шлях капіталістичного розвитку, держати курс на зв'язок з буржуазною Європою, протиставляючи інтереси України інтересам інших Радянських Республік.

Такі погляди найшли собі певний відгук у виступах деяких членів нашої партії, що підпали під чужий вплив, що знову висунули теорію боротьби двох культур, що вимагають від партії рішучої підтримки української культури, як такої, проти руської культури як такої, і що цілком забувають виразні вказівки В. І. Леніна в даннім питанні:

„Коли мова йде про пролетаріат, то протиставлення української культури в цілому великоруській культурі теж у цілому, означає ганебну зраду інтересів пролетаріату на користь буржуазного націоналізму. Якщо український марксист захопиться цілком законною й природною ненавистю до великорусів, гнобителів перед тим, як що він перенесе хоча-б частину цієї ненависти, хоча-б тільки відчуження на пролетарську справу

великоруських робітників, то цей марксист тим самим звалиться в болото буржуазного націоналізму“ (Ленін „Національний жупел асиміляторства“— том XIX - ий).

Кинуті в пресі гасла орієнтації на Європу, „Геть від Москви“ і т. д. в значній мірі показні, хоч, поки що, стосуються до питань культури й літератури. Такі гасла можуть бути тільки прапором для української дрібної буржуазії, що зростає на ґрунті непи, бо вона розуміє відродження нації як буржуазну реставрацію, а під орієнтацією на Європу безперечно розуміє орієнтацію на Європу капіталістичну — відмежовування від фортеці міжнародної революції, столиці СРСР — Москви.

Цим шляхам буржуазного розвитку ми протиставимо наш пролетарський шлях. Партія стоїть за самостійний розвиток української культури, за виявлення всіх творчих сил українського народу. Партія стоїть за широке використання українською соціалістичною культурою всіх цінностей світової культури, за рішучий її розрив з традиціями провінціальної обмеженості, за утворення нових культурних цінностей, гідних творчості великої класи. Але партія це робить не шляхом протиставлення української культури культурі інших народів, а шляхом братерського співробітництва робітничих та трудящих мас всіх національностей у справі будівництва міжнародної пролетарської культури, що в неї українська робітничка класа зуміє вложити свою частку.

ХІ

Для боротьби з українським шовінізмом, що зростає в місті та на селі, партія повинна не гальмувати, а рішуче проводити українізацію, скеровуючи її не тільки на поверхню, але й в глибину і нещадно борючись з великоруським шовінізмом, що в значній мірі утворює ґрунт для оживлення і українського шовінізму серед мас.

Партія повинна виховувати всіх своїх членів, в тім числі й тих українських товаришів, що вийшли в процесі революції, та молодь, що підростає, в дусі ленінського розуміння національної політики, ведучи боротьбу з проявами націоналістичних ухилів в партії.

Беручи до уваги складність проведення національної політики на Україні, надто - ж проведення українізації, ЦК пропонує всім товаришам, що мають практичні пропозиції та міркування в галузі національного питання, подавати їх до відому ЦК, або місцевій парторганізації, а місцевим парторганізаціям дає директиву з особливою уважністю ставитись до цих пропозицій та заяв, усуваючи ту відчуженість, що помічається в деяких випадках.

У великої частини, серед так званих, попутників, зміновіховців наємо буржуазних ідеологів, що підфарбовують себе під „майже — комуністів“. Але ж ця політична мімікрія наших класових ворогів для того й проводиться, щоб шукати деякі кола, деякі верстви працюючих і навіть деяких прихильників комуністичних ідей. На жаль, треба зазначити, що ця мімікрія дає свої наслідки. Багатосоттисячна армія компартії безумовно має в своїх шерегах поодиноких осіб, що підпадають під вплив чужої нам ідеології, а іноді починають промовляти, вживаючи комуністичну фразеологію, але мовою чисто й суто буржуазною.

М. Скрипник. До теорії боротьби двох культур, ст. 6.

МІЖ СХОДОМ І ЗАХОДОМ ¹⁾

І в Берліні і в Парижі помітний зараз новий ухил думки. Справа йде про орієнтацію інтелігенції між Сходом і Заходом.

Війна показала таке жахливе лице капіталістичної „цивілізації“, так ударила по господарчих основах Європи, зрушила підвалини її свідомості, її морали, її надій, що це змусило багатьох із жахом позирнути на шляхи західної псевдокультури — і люди метушаться там, мов комашня в розкопаному комахнику.

Звідси величезний зріст пропаганди загибели європейської культури. Ця ідея кінця Європи, кінця Заходу виблискує всіма фарбами.

Одні при цьому кажуть, що більшовизм явиться євангелієм Сходу, буде своєрідним способом сприйматий сотнями мільйонів азіатів і стане основою нової всеазійської, а може євроазійської культури. Другі з жахом додають, що ця збільшовизована Азія поглине Європу, що скоро прийдуть варвари і під їх ногами затріщать європейські кісточки. Треті самозгубливо заявляють: „Азія нас задавить, на чолі її піде Радянська Росія — і це гаразд, туди нам і дорога!“

Мені треба було прикладати багато зусиль, щоб розв'язати непорозуміння у цій плутанині, говорячи навіть із дуже близькими до нас людьми, у тім числі з молодими комуністами. Я казав, що ми, радянські люди, дійсно живемо на кордоні Сходу й Заходу, але нас не можна залічувати ані в один, ані в другий табір так легко, як це роблять і наші вороги і наші друзі, поплутавшись ув євроазійській проблемі. Я доводив, що ми зовсім не вороги європейській цивілізації, зовсім не бачимо ніякого її кінця, що цей нібито кінець її є не що інше, як кінець культури буржуазної, культури, викривленої капіталізмом. Капіталізм загине, але великі принципи науки й організації сприйме пролетаріят. Пролетаріят є Європа, він буде вірним спадкоємцем багатьох принципів блискучої європейської цивілізації!

Звичайно — ми любимо „Азію“, тоб то — всю масу колоніальних і напівколоніальних народів, точніше — бідняцьких їх низів. Звичайно, ми хочемо бути на чолі їх, щоб знищити капіталізм. Але наша мета не в тім, щоб „обязятити“ Європу, але в тім, щоб європеїзувати Азію. Правда, водночас йтиме й зворотний процес. Європа, визнавши азійські народи за своїх братів (я говорю за пролетарів Європи) запозичить і в них чимало цінного. Але головний потік буде не з Азії в Європу, а навпаки. Тим часом наш радянський вплив на Європу полягатиме в тім, щоб у ній розвивати азійчину, як що під цим терміном розуміти всяку містичну думку.

Одже ми — європейці, бо марксизм є верхів'я того дерева, що зветься європейською цивілізацією. Ми й — азіати, бо хочемо притягти позаєвропейські народи до вселюдської культури, але насамперед ми — пролетарі, революціонери й люди.

А. Луначарський

¹⁾ Містимо тут уривки зі статті т. Луначарського, писаної ним після подорожі в Європу і присвяченої проблемі „Європа і Азія“, що так остро стала в нашої останній літдискусії на Україні, зосібна в писаннях М. Хвильового й Д. Донцова. Вся стаття надрукована в кн. 1—2 нового журналу „Запад и Восток“ — збірник Всесоюзного общества культурной связи с заграницей Москва. 1926. Журнал подає силу матеріалу з культурного життя Європи, Азії, Америки, має багатющу хроніку наукового — мистецьку, гарний розділ „Россия“ (чому не „Советика“, як личило б всесоюзному органу?) — і змушує нас жадати на подібний орган нашого українського товариства культурного зв'язку з закордоном, що недавно було затверджене (див. ст. Приходька, „Комуніст“ № 174 від. 1/VIII 6. р.)

ТЕОРІЯ ЛІТЕХНІКА

ПРО НАШУ КРИТИКУ

I. Українська критика до революції

Українська література взагалі була бідна на критику. В минулому можна вказати лише на кілька видатних імен як Куліш, Драгоманів, Франко, Єфремов, Евшан та Сріблянський¹⁾.

Перший наш критик — Куліш виходив од дрібношляхецької української ідеології. Література, на його думку, мала обслуговувати миролюбне хutorянське життя козацької верстви укр. суспільства, що мала бути ферментом державности й законности на Україні. Тому й література цієї верстви мусила виходити з меж вузько-української побутовщини і прямувати до європейських тем і сюжетів. Критичні погляди Куліша були несталі, невірноважені, як і характер письменника. Оцінки його були надто суб'єктивні й суперечні поміж собою. Коли після скасування кріпацтва на авансцену громадського життя впливла земельна буржуазія, замінивши собою шляхецтво, — застарілі критичні погляди Куліша були недоречні.

В українській критиці появляється розбіжність поглядів. Драгоманів, а за ним і Франко хочуть підвести під літературні факти вияви соціальної боротьби і тією боротьбою ті факти з'ясувати, а інші (далеко незначніші письменники, що займались принагідно критикою), уявляли собі укр. літературу по народницькому. Завдання її, гадали вони, обмежується домашнім вжитком, освітньою її функцією. Головну увагу ці критики звертали на відбиття побуту в літературі, в протилежність до Франка й Драгоманова. Ці два велетні думки поклали, можна сказати, перші цеглинки, підвалину до української здорової критики. Франко був строгим і послідовним у своїх вимогах до літературної творчости. Література повинна бути фактором поступу в громадському житті, будити класову свідомість мас і не збиватися на зверхні ефекти. Франко не визнавав „чистого“ мистецтва, але в своїх критичних статтях вимагав кращого мистецького оформлення, бо твір без досконалої форми — не мистецький і тому не здатний відігравати свою громадську функцію.

Саме перед революцією наша критика збилась було зовсім на манівці. Одні критики (як, напр., Єфремов) продовжували народницьку лінію Грінченка, а інші, як Евшан і Сріблянський, йдучи стежкою, вказаною М. Вороним, вимагають од літературного твору тільки краси і жодної користи. Цей естетичний напрямок нашої критики дожив і до перших років революції, коли його продовжували Я. Савченко, Майдан, Меженко та інші.

Проти нього в 1919 році виступив уперше В. Коряк, що взявся знову до методів Франка, але не мав спочатку потрібної для того ерудиції, набуваючи її лише в останні роки.

Всі згадані наші дореволюційні критики не створили української критичної науки, не дали вони й десятої частини того, що дали росій-

¹⁾ Радимо читачам нову книжку А. Ковалівського „З історії української критики“ ДВУ. 1926. Ст. 162 ц. 1—50. Це маленька критична хрестоматія, що посилено знайомить з більш-менш характерними уривками з наших критиків.

ській літературі Белінський, Добролюбов, Писарев та Плеханов. Але й тих наших критиків сучасники не читають, не студіюють їх критичних праць, а вони, ці праці (критичні статті Франка й уваги Драгоманова) доказали-б гордим і зарозумілим фахівцям од критики — сучасну критичну мізерію, обмеженість, неугнто й верхоглядство.

II. Теперішні наші критики

Безплановість і заплутаність в сучасній нашій літературній дискусії виявила між іншими одну чи не найбільшу зараз хибу нашої мистецької дійсности, а саме брак доброї, витриманої, кваліфікованої й відповідальної критики.

Нам скажуть: ми маємо Зерова, Филиповича, Дорошкевича, Савченка, Якубського, Коряка, Доленга, Капустянського, Лейтеса, Белецького, а далі: Майфета, Довганя, Чучмарьова, Майдана, Марусика й інших критиків. Та чи кого з них можна назвати безперечно об'єктивним? Чи до їх критичних дослідів прислухається маса читачів, письменників і видавців? Чи хоч в одного з них ви знайдете глибоку аналізу літературних фактів, їх систематизацію і влучні висновки? Чи хоч один з них настільки фахівець, щоб міг виправдати той апломб, з яким він береться „крити“ й „підводити“? Гадаємо, що ні. Справжньої критики, критики марксистської у нас немає. Що уявляють із себе критичні праці сучасників?

Зеров у своїй доповіді про стан нашої літератури в 1925 році заявляє, що йому цього року сподобались лише дві книжечки віршів Рильського й Филиповича, бо тільки вони дали йому дійсну естетичну насолоду. Який суб'єктивізм, яка вузько-групова кастовість! Зеров користується виключно формально-естетичним методом, безперечно ненауковим. Його рецепт — наслідувати літературу класиків Греції й Риму. Про сучасність, про масову функцію літератури — ні слова. Зерова не цікавить читач, а лише „вічні цінності самого мистецтва“.

Дорошкевич має інший метод. Розглядаючи твір сучасного мистецтва, він шукає аналогій до цього факту в минулому. Йому уявляється, що аналогія мусить бути. І ось обставини літератури 40-х, 60-х, 80-х років стають критикові за критерій до судження про сучасний стан літератури. Такий історико-літературний погляд годиться ще, можливо, для історика літератури. Але він ні до чого в критиці, бо-ж „порівняння завжди кульгає“. Аналогія завжди поверхова, отже й критичний метод, заснований на історичній подібності, слабує на цю ж саму поверховість.

Якубський усавився своїм „соціологічним методом“. Але „соціологічний метод“ — це якась половинчатість, бо-ж справжній соціолог — це марксист. Та й самі критичні статті Б. Якубського не виправдовують вимоги його „соціологічного методу“, бо в них ми не знаходимо соціальної аналізи літературних фактів. Якубський — видатний колись формаліст, ще не позбувся формалістичної поверховности, хоч він і захоплений революційним буянням нашої молоді літератури.

Я. Савченко дав кілька статей про сучасних поетів та прозаїків, але в жодній з них ви не знайдете чіткого, суто-марксистського методу. Він зараз працює над собою як критиком, та поки що його критерій не досить ясний. Чимало ще в ньому психологізму і поверхового марксизму. Можемо тільки надіятись, що він ще виробиться на марксистського критика, як що позбудеться решток колишнього суб'єктивізму.

В. Коряк — це поки-що — єдиний критик, що його можна назвати марксистом. Але і йому бракує глибини й науковости. Публіцистичний

стиль, такий яскравий в його критичних працях, мусить стати трохи асторонь. Від сучасного критика ми вимагаємо не так блискучого стилю, як наукової глибини. А її в Коряка ще не досить. Зрештою, В. Коряк, на мою думку, мусить вибрати одне з двох: або бути критиком, або істориком літератури. Доки цього вибору не буде, доти його праці не будуть суцільні, доти вони виглядатимуть газетними публіцистичними, а не чисто-критичними працями. В. Коряк робить надто скоростиглі висновки й прогнози і через те вони згодом okazуються подеколи хибними. Причина цього в не дуже глибокій аналізі та в гарячому темпераменті, що з захопленням приймає все нове, свіже. Але, не дивлячись на це, ми мусимо визнати Коряка за центральну особу сучасної української марксистської критики.

Лейтес, знавець західної й російської літератури, не досить ознайомлений з історією розвитку українського письменства, а через те він не може як слід оцінити факти сучасної укр. літератури. Він мусить по-разу шукати аналогії до них в сучасній російській. В нього немає певного критичного методу. Не марксист — проф. Белецький, досить обережний в присудах над явищами наших молодих письменників і зважливий дослідувач їх творчості, користується формальним методом, а тому його присуди тратять свою вагу, бо зараз є потреба власне марксистської аналізи революційної укр. творчості. Але-ж так проф. Белецький як і Лейтес почали працювати над творами укр. письменства недавно і їх навряд чи можна зачислити вже до української критики.

Мені хочеться згадати ще двох молодих критиків, а саме — Догленга й Капустянського. Перший з них невиразний еkleктик. Його критичні статті й рецензії необгрунтовані як слід і неясні що до провідної думки, а це доказує брак певного методу. Другий, крім невеликих розвідок, виступив з обширною працею про творчість Поліщука Вал. Ця праця не придбала йому лаврів, а викликала в кращому разі здивування. Саме про таких поетів, як Поліщук, можна наговорити багато чого не до речі.

Оце майже й усі наші літературні критики. З такою критикою далеко не заїдеш. Вона несвідома своєї ролі, своїх завдань, не має певного устремління. Це, переважно, аматори, а не фахівці. Всі вони крім критики займаються ще й іншою літературною працею: самі пишуть вірші або komponують курси історії укр. літератури. Критична праця — це їх „одхожий промисел“, а для декого, прикладом О. Слісаренка, навіть „мислівство“. Тому то й стільки хиб у їх статтях та рецензіях. І далі — всі вони налягають на коротенькі статейки, доповіді та дрібніші рецензії — ні єдиної майже монографії, жодної спроби синтезу сучасної нашої літературно-мистецької творчості. Жодного систематичного дослід.

Наша сучасна література варта, на нашу гадку, кращого, уважливішого й поважнішого трактування; зараз, поруч із таким буянням молодих творчих сил, наша критика квола, немічна й ледве шкутильгає за літературним рухом України.

III. Яке повинно бути завдання критики?

Базуючись на мистецьких фактах та окремих літературних явищах, критика, за певним принципом, за певним ідеологічним поглядом і науковим методом будує систему. Вона дає різним, на перший погляд, суперечним між собою фактам, якесь певне пояснення, порівнює їх один з одним, наближає їх до маси читачів, а з другого боку вказує на додатні й від'ємні сторони тих чи інших мистецьких явищ, окремих

творів, скремих митців, окремих напрямків, шкіл, угруповань. На підставі цього критика робить свої узагальнення, що йдуть від фактів минулого до фактів майбутнього. Беручи окреме явище критика вказує на соціально-економічні, політичні й культурні причини, що викликали це явище до життя, вказує на згідність чи незгідність цього явища з сучасністю, з'ясовує, наскільки вірно відбилися життєві відносини й інтереси в цьому творі чи низці творів (а коли не вірно, то чому ні), зв'язує ці факти з іншими подібними чи неподібними до них і т. д. Потім критика вказує на місце даного факту в низці фактів минулого й сучасного (цеб-то в історії літератури), розглядає його питому вагу й культурно-громадське значіння його (що хоче сказати автор цим своїм твором, до кого цей твір промовляє і як впливає чи впливатиме він на психіку суспільства, стану, класи—з'ясувати це є завданням критики). Нерешті, критика мусить сказати, чому цей чи інший твір (або низка подібних до себе творів) не впливає так, як цього хоче автор чи читач і як це потрібно для певної верстви суспільства в певний час і за певних умов. Хиби в ідеології, хиби в мистецькому світорозумінні й світовідчужанні автора, хибна будова твору, хибні чи влучні мистецькі засоби й прийоми, оригінальність і сила вислову, глибина образу, вірність типу і вся технічно-мистецька вправність автора—це не менш важливі питання, що їх повинна критика розв'язати.

Я не торкнувся багато інших сторін критичної роботи, але й цього вже досить, щоб сказати, що сучасна українська критика не доросла до таких завдань, що вона нехтує ними, обходить їх десятою доріжкою. Відповіді на згадані проблеми в сучасних наших критичних дослідів ви не знайдете. В одних—широке „разсужденіє“ про соціально-економічну „базу“ і тільки одне—два речення про твір мистецтва. В других—гола формальна аналіза образів, типів, прийомів і тільки одно—два речення про соціальну „обстановку“. В третіх—нічим недоведені твердження: це гарне, а це погане, це мені подобається, а оте ні. В четвертих—цілі сторінки „з приводу“—і „взгляд на нечто“.

IV. Критика й світогляд

Найгірше, що ми спостерігаємо в більшості сучасних наших критиків, це—брак певного ідеологічного погляду на завдання мистецтва й літератури. Хто такого погляду не має, той не знає, якого йому методу дотримуватись, той не може бути критиком. Мати мистецький смак—цього для критика до смішного мало. Мистецький смак не може бути науковим критерієм, бо „про смаки не сперечаються“, бо смак—це річ аж надто суб'єктивна і вона зводить на манівці не тільки т. Зерова й т. Дорошкевича. Через те різні напрямки й течії в літературній критиці розрізняються не по мистецькому смаку, а по ідеології. Ідеологічні устремління в літературній практиці знаходять свій відбиток і пояснення в літературній критиці. Через те критика одного періоду в історії літератури незгідна з критикою другого періоду. В розбіжній ідеології лежить причина боротьби між критичними школами і їх методами. Бо критичний метод це—підпорядкування готового літературно-мистецького матеріалу певній ідеології.

Критика, що розглядає літературні факти нашої революційної епохи, мусить і сама бути революційною. І ця революційність критики повинна бути свідомою, може й більш свідомою, навіть, ніж революційність життя. Мистець сприймає „дух часу“ психологічно, деколи, навіть, не розуміючи його як слід; він може тільки відчувати

тем, ритм і музику епохи, але критик мусить розуміти епоху, бо інакше він не з'ясує самих літературних фактів, не знайде між ними типового, а буде зупинятися на другорядних, не характерних для епохи явищах. Розуміється, що й система, синтез, зроблений на підставі таких нехарактерних фактів, буде хибними. Через те для критика не слід хвилюватись і сліпо захоплюватись, як це робить напр., т. Коряк чи т. Якубський, а брати факти холодно й розважно.

Коли ж ти вже знайшов головне, вірно схопив типове, тоді скажи собі на радіощах і співай дитирамби чи „рознось во всю“, тільки в угоду стройності системи не гріши підтасовками фактів, прибільшенням та применшеннями їх значіння й ваги.

На жаль, доводиться визнати, що більшість наших критиків не розуміє сучасної доби. Вони підходять до нових літвищ зі старою естетикою, з заялосними критеріями, здебільшого суб'єктивно-естетичними або ідеалістично-філософськими. Ясне діло, що сучасні мистецькі факти ніяк не вкладаються в рямці їх розуміння „прекрасного“. От вони й гудять сучасну літературу і кричать про занепад, про кризу, про смерть. Такий розрив між практикою й критикою нашого письменства — одна з основних причин, що викликали сучасну літдискусію.

Розгубленість наших критиків дозволяє висловлюватись так некритично різним некомпетентним у критичній справі аматорам про окремі літературні факти і тим ще більше засмічується наша критична література, тим більше затемнюються самі факти й обрії нашої сучасної літератури. Появляються псевдо-формалісти й псевдо-марксисти, що бачать в теперішньому нашому письменстві тільки халтуру і макулатуру, міщанство й просвітанство. Вони не можуть у нас знайти нічого здорового, не бачуть жодного поступу, то-ж рають повертатись до „здорової класики“ і до „культурної Європи“. Вони відчують лише одне, що наше сучасне письменство — це „якийсь карколомний розрив з усіма вкоріненими поняттями й смаками, одрив од любої їм традиції — тож сприймають сучасну творчість як удар по творчості“ естетичних цінностей“. Ця суб'єктивна кваліфікація виникає на підставі застарілих ідеалістичних уявлень про „велике, справжнє, „вічне“ мистецтво“.

Зводимо до купи всі хибні сучасної критики і знаходимо тут: неглибоку аналізу соціальної бази, поверховий естетичний формалізм, суб'єктивність оцінки літературних фактів; нахил до еkleктизму; гурткову кастовість, необережність у висновках і безоглядну категоричність осудів; недоречне й навиправдане спеціське самохвальство, бажання приподобитись читачам легкістю стилю, влучністю фраз, блиснути перед ними ерудицією (цитати з мудреців усього світу) і розмістити їх анекдотчиками з літературного життя минулого, безвідповідальність за свою критичну працю, брак формальних, фахових знань, нехтування читацькою масою.

Знайти хворобу, знайти причину її — це значить наполовину її вилікувати. На стан сучасної нашої критики звернуто увагу. Постанови вищих парторганів і з'їздів мистецьких організацій, літературна дискусія, що зараз почала обмірковувати справи критики, нарешті, окремі статті про хибні нашої критичної літератури — все це не буде даремним, здорову критику буде створено і то таку, якої вимагає наша сучасність. По наукових дослідчих катедрах, на між — вузівських семінарах, в лабораторіях наших революційних літературних об'єднань кується наша майбутня марксистська критика, що з'ясує нашу рев. літературу трудящим масам, наблизить їх до неї, і вкаже певний шлях її дальшого розвитку.

Дм. Загул

ПАМ'ЯТИ АР. ТЕСЛЕНКА І Г. БАРВІНОК

ХТО ТАКИЙ ТЕСЛЕНКО?

Славлено його, як письменника незаможницького, революційного. І справді: нужденне, напівголодне життя, утиски з боку лохвицької куркульні, арешти, селянська спілка, яскравий протест проти соціальної неправди в творах... ніби все гаразд, але...

Але два типи незаможників ми знаємо, два типи уярмленої бідноти. Одні під гнітом класових своїх ворогів переймаються класовою ненавистю, пролетаризуються, стають активними борцями, шукають в організованому русі порятунку. Другі - знічуються, павперизуються, поневіряються, пасивно приймаючи гірку долю й здатні лише скаржитися, апелюючи до

занедбаной „любови до ближнього“, до забутої правди.

Архип Тесленко наближається до останніх. На загальному фоні зневіри, гасла „не стоїть жити“, лише іноді блисне промінь активізму, радісного життєсприймання, бажання боротьби—і знов „поганяй до ями“, неминуче, безпорадно, безнадійно...

Ще 20 літнім юнаком, починаючи свої письменницькі спроби, як і більшість тих, хто побував у колишній русифікаційній школі, руською мовою Тесленко складає вірші:

Я одинок.. Мене жизнь в том отка-
зала;
Я изнуренный, озлобленный, хму-
рый
Извивался под непосильною борь-
бой...

Вже тоді — в 1902 році, коли Полтавщина палахкотіла розгромами поміщицьких садиб, коли тисячні юрби селян-незаможників активно ставали до боротьби з царським режимом, коли Тесленкові було лише 20 років і він розвитком своїм стояв далеко вище від своїх односельчан,

Могила Ар. Тесленка в с. Харківцях на Роменщині

побувавши на шляху до вчителювання, ознайомившись із творчістю Пушкіна, Лермонтова, — він вирішає питання „жизнь, зачем ты мне дана“ так:

Что ж это? Сладость, смысл бытия,
Стоит ли жить — томиться через силу.

Смотришь, когда жалит змея?
Нет!.. в могилу, в могилу!..

Згадаймо типів з Винниченкової „Голоти“, селян часів першої революції в Коцюбинського, незаможників і середняків у повістях Нечуй.

Левицького й Грінченка, п'єси Кропивницького, що до нього звернувся за першою порадою А. Тесленко, написавши драму „Не стоїть жить“— і ви зрозумієте пасеїстичність натури цього „страченого життя“.

Тов. В. Коряк у своїй ювілейній статті „Символ п'ятого року (КіП 27-го червня 1926 р.) називає Тесленка „віртуозом голосіння“:

„з голосіння, зі звичайного селянського голосіння зробив собі Тесленко „літературний засіб“, що ним кінчає, а часом і починає свої новели“...

І далі запитує тов. Коряк: „А може й нема у нього ніяких тих новел, а суцільне оце голосіння селянське за революцією 1905 року“?

Правий тов. Коряк — суцільне голосіння ота творчість Тесленкова, творчість людини, що спізнала соціальну неправду, але немає сил із нею боротися — і гине, самотня, безпорадна, хвора...

Ар. Тесленко в труні

Такій людині справді близько до Горкового „На дне“, до „бувших“ людей, що втратили всяку надію на кращу будучину, і, як Тесленків семинарист, бачать єдину втіху на денці горільчаної пляшки.

Ми булиб надзвичайно несправедливі, коли б іще раз не нагадали, що подеколи на цьому тьмяному фоні не виблискували в Тесленковому житті і творчості світлі моменти активної борні за життя, але й то якоїсь нерішучої, млявої, як от оте життя в бур'янах на материному городі в часи, коли грізною хвилею котивсь по містах і селах 1905 рік.

Є відомості, що Тесленкові була відома песимістична філософія Шопенгауера — може ще й звідти його „не стоїть жить“, як також з відсутности особистого щастя, розділеної любови (мрії про дівчину, неодмінно „з карими очима“ й парубка з неодмінно „чорними вусами“ проходять крізь усі твори Тесленкови).

Так або інакше маємо в небіжчику яскравий продукт часів царської реакції, сільського пів-інтелігента з великим природнім хистом і надламаною змалку волею до життя, письменника - скигляра, „віртуоза селянського безпорадного голосіння“.

Це, звичайно, не змаляє революційного значіння його творчости. В ній одкривається така безодня людського лиха, так яскраво змальовується

соціальна неправда, що в читача мимоволі зароджується ненависть до всього і всіх, що породжує цю неправду, і бажання знищити ярмо соціального гніту, хоч автор сам кличе до могили, до самозгубства, „поганяє до ями“.

Відносини між людьми.
с Миколою (платя). Како, що це?
Замурований (замурований з франши). Фран-
ши, уривки.
Робити. Микола з Олександром, сестри-
цею (Олександрівна).
Микола. Микола, уривки з...
Алена. Замурований! Віте мій! (Олександр)
Микола, уривки.
А. Тесленко.
С. Ларішів.
1906 р.

Автограф Ар. Тесленка

Отож Тесленко таки письменник революційний, один із предків плужанських, але без того духу класової активності, що характеризує незаможника — пролетаря і, навпаки — з сильними настроями пасивного приймання ударів лихої долі — так характерними для бідаря-павпера.

С. Пилипенко

ГАННА БАРВІНОК

П'ятнацять років тому, 5 серпня 1911 року в с. Конашівці під Борзною на Чернігівщині померла на 83 році життя дружина Панька Куліша — українська письменниця Ганна Барвінок (Олександра Михайловна Кулішева).

Поховано її там же, де й Куліша, на її батьківщині — хуторі Мотронівці (Чернігівщина), поруч могил чоловіка та брата Василя Білозерського — редактора українського журналу „Основа“.

В свій час на смерть її відгукнулася вся українська преса, навіть і деякі рос. газети, називаючи її останнім звязком, тою ниткою останньою, що в'язала сучасність українську з давнім минулим, часами Шевченка, Куліша, Костомарова, „Основи“, „Кирило-Методієвського братства“. Бо всі ці люди й події пройшли на очах Ганни Барвінок, значну частину тих пригод сама пережила, пішовши разом із П. Кулішем в заслання в Тулу за участь в К.-Метод. братстві.

Народилася Г. Барвінок 6 травня р. 1828 в родині панів Білозерських, на хуторі Мотронівці під Борзною. Родина ця була українська, освічена і на той час ліберальна. Один брат Ганни Барвінок пізніше пра-

цював яко редактор „Основи“, другий двоюрідний — Микола Данилович — видавав матеріали з укр. історії.

Вчилася майбутня письменниця спершу вдома, далі в пансіоні панському на селі у вдови полковника разом з 9 другими поміщицькими доньками. Учено було по тому звичаю мовам французькій, німецькій, грі на фортепіано, співам, танкам та чемним манерам. 13 літ повернулася Ол. Мих-вна з цього пансіону до батьків, а далі пробула недовго в пансіоні в м. Конотопі і в 14 років скінчила своє навчання й виховання.

Та це „виховання“ не одірвало молоду дівчину від природнього ґрунту. Живучи на Борзенщині вона за роки дитинства та юнацтва добре придивилася до народнього життя, взнала селянський побут, звичаї, пісні, приказки й т. п.

Ганна Барвінок в 1866 р.

Року 1843 приїхав до Білозерських на хутір з Василем його товариш Панько Куліш, вже й тоді широко знаний молодий письменник. Вони внесли нові думки й настрої в сільське життя цієї родини; Куліш для паночок Білозерських пише нариси з історії України, малює портрети гетьманів то-що. Р. 1847 П. Куліш одружився з молодшою з доньок Білозерських — пізніше Ганною Барвінок. Весілля було відправлене українським звичаєм, старшим боярином був Т. Шевченко. Але скоро по весіллі заарештовано Шевченка,

а у Варшаві, на кордоні, майже перед самим виїздом Куліша в наукову подорож від Академії Наук — і самого Куліша. Не розсталася з чоловіком молода дружина і в заслання, а потім, коли після смерті Миколи було помилувано П. Куліша — переїздить вони до Петербургу і там починається літературна діяльність Ганни Барвінок. Перше її оповідання „Лихо не без добра“ було видруковане в альманасі „Хата“ р. 1860. З цього часу Г. Барвінок не перестає писати і в р. 1911 був відсвяткований 50-літній ювілей її літературної діяльності. Правда, вірніше буде, коли скажемо, що в 1911 році був не 50 літній ювілей, а 64, бо перше оповідання написала Ган. Барвінок ще р. 1847, під час подорожі до Варшави з П. Кулішем. Про це маємо свідчення в надзвичайно цікавих її „Споминах“ про часи 1846—1848 р. (журнал „Українська Хата“ р. 1911 ч. ч. 5—6, 8).

Таким чином Г. Б. можна вважати першою письменницею — жінкою в новій укр. літературі. Вона стала праматір'ю української жіночої літератури. Правда, пізніше можливо на її твори вплив мала М. Вовчок, (що її оповідання вийшли р. 1853), хоча цього і не помітно дуже в її книзі „З народніх уст“.

Р. 1902 заходами Б. Грінченка було видано вперше окремо писання Г. Барвінок з характерною для всієї творчости Г. Барвінок назвою „З народніх уст“. Уміщено тут 30 її оповідань, додано невеличку передмову Б. Грінченка, в якій він надзвичайно влучно охарактеризував Г. Барвінок, як „поета жіночого горя“. Пізніше друкувала Ганна Барвінок свої оповідання в журн. „Л. Н. Вістнику“ „Рідному Краю“, „Українській Хаті“, де уміщено останнє писання Г. Барвінок — її „Спомини“.

Не однакової вартости твори Ганни Барвінок. Деякі з них цілком слухно були названі критиками „етнографічними працями“, це твори пізніші, значно слабші. Читаючи її оповідання — бачиш, що авторка лише винайшла для твору рамку, дала початок певній події, а далі вже йде автобіографічний монолог — ця характерна прикмета всіх писань Ганни Барвінок. Автобіографічні теми, автобіографічні відступи, спогади, — це те, що так нагадує нам манеру другої письменниці Марко-Вовчка.

Деякі оповідання для нашого часу мало цікаві, хіба що як етнографічний матеріал, за точність якого можна ручатися, бо і сама Г. Барвінок працювала надзвичайно уважно, та крім того вони очевидно перейшли ще й таку досвідчену руку як Панька Куліша.

Загалом — теми оповідань Г. Барвінок — жіноча доля, передо всім дівоче кохання і одруження. Чоловіки дуже рідко виступають і знову таки в оточенні жіночому.

В цій сфері передачі почуттів жінки в різних виявах — Ганна Барвінок набуває значіння видатної письменниці — натуралістки з рисами сентименталізма, що так характерний для тої доби дрібно-дворянського лібералізму.

Велике багатство оповідань Г. Барвінок є чиста, чудова народня мова. „Мова її — перлове намисто нанизане на шовковий шнур“ — каже про Г. Барвінок Старицька-Черняхівська і це цілком вірно. Оповідання Г. Барвінок повні народніх приказок, пісень, детепів, виразів саме чисто народніх. Дійсно — тут оповідає не автор, а народ, ті герої оповідань, як Зінька („Не було змалку, не буде й до станку“), Харитина, Палажка і ін. з других оповідань.

Мова оповідань Г. Б. повна поетичних образів з селянського життя та життя природи, уривків стародавніх пісень; характерним для всіх оповідань є чернігівський діалект. Речення повні виразів „дак“, „боржій“, „пауз“, „пійди“ і т. ін. Найлегше вдавалися Г. Б. нескладні інтригою ситуації — парубок кохає дівчину, батьки заперечують, а потім уступають і життя йде на лад, або про тяжке життя з нелюбом, з п'яницею (особливо на це звертала увагу письменниця). Мало було в її творах моментів соціальних — правда, жакливі картини людського горя й злиднів, описані письменницею просто, тихо і без „істерики“ хоч і справляли своє вражіння на читача, але ні автор, ні герої не бачили виходу з їхнього стану, мирилися з ним і навіть пасивно не думали про боротьбу за інше, краще життя. З цього боку твори Г. Барвінок є характерні для неї — яко автора, що вийшла з ліберальної поміщицької сім'ї і інтересами цього оточення жила. Зв'язок через дружину з Кир.-Методієвським братством надавав їй творам народницького відтінку, любови до бідних людей, але й все, більш нічого. Жодних закликів, жодних програмових тем до зміни отакого життя — на знаходимо в оповіданнях Ганни Барвінок.

Мих. Биковець

Матеріали :

1. М. Ш. Ганна Барвінок. Кілька слів з нагоди її ювілею 50-літнього. „Українська Хата“ — 1911. 5 — 6.
2. Старицька-Черняхівська — Г. Барвінок (посмр. згадка). „ЛНВ“. 1911. IX.
3. Д. Дорошенко — Ганна Барвінок — некролог, „Дніпрові хвилі“. 1911. 16/17. (Катер-ав) з портретом і фот. в труні.
4. Ол. Грушевський — З сучасної укр. літератури. ч. 1 (ст. 8 — 11).
5. Ол. Дорошкевич — Українська література. 1924. Книгоспілка. (ст. 142).
6. С. Ефремов — Українське письменство К. 1919.
7. Б. Грінченко — Поет жіночого горя „ЛНВ“. 1910. IX.
8. М. Шаповал — Ганна Барвінок „Українська Хата“. 1911. VIII.

ЛІТ ПРАКТИКА

Ан Головка

БУР'ЯН

(Уривок з нової повісті)

Надвечір біля кооператива стояли купою дядьки. Спершу говорили про поважні справи. Поки не вгледів хтось Тихона — виткнувся з-за школи, йшов по вулиці з сокирою на руці. (З хуторів, знати, з роботи).

Як порівнявся з мужиками, поздоровкався. Хтось відмовив йому, хтось ні. А Гнида вищеривсь з глумливим сміхом і кинув у спину йому:

— Ей, ти, швидче хоч чапай. На гаряче саме попадеш.

Сміх. Молодий Книщенко додав ще:

— Мабуть і досі в хаті смалятиною воняє.

Сміх.

Тихін оглянувся — так, на нього всі дивляться й регочуть. — Подуріли чи п'яні. Тільки щелепами ворохнув з ненавистю Тихін і пішов. Тоді хтось в юрбі зацікавився раптом:

— А як воно Тихін на це подивиться?

Гнида немов цього тільки й ждав.

— Не знаєте Тихона хіба! — сказав повагом і певно, — він тільки з боку дивитись тихий собі та сумирний, а ну-ж лишень розпали його. В тихому болоті, не дурно ж сказано, чорти тільки й водяться. Попам'ятаєте, мене, скажете брехав Яків, як-що між ними не прозойде яка драма. Ото он пішов з сокирою, що думаєте — не підстереже колись та не розкроїть башки суперникові. Ревність це брат теж, можна сказати — з чоловіка може звіря зробити.

І ще хтось:

— А дуже просто. Хіба-ж у Щербанівці не зарубав один сокирою обох, застав на місці.

— Отже-ж. Побачите тоді.

...Як проходив по-біля Півненка, — той ворота справляв, гукнув на Тихона:

— Це з хуторів?

— З хуторів.

— Ну що-ж там хуторяни?

Півненко поклав пилку й дивлючись на Тихона витяг кисета й став закурювати. Тихін підійшов до нього. Встромив сокиру в дричитню й закурив з його кисета. Тоді розповідав. — Що-ж хуторяни? Не всі й хуторяни однієї думки: куркулі — то вже звісно, за них і мови немає. В Огиря все зборища збираються. А неможники — у кого як земля. Є й з неможників, ті, що земля близько — і не нагадуй їм краще. А є згодні. Він оце аж два вечори з ними гомонів. Заспокоїв їх — вони думали що обухівці аж під самі хутори гадають землю собі. Є такі, що й на виселок згодні вийти.

— Е, буде тяганина! Це — нічого й казати, — мовив Півненко понуро, — що ти хотів, Тихоне, як сила отака проти!

— Сила їх, як-що як, то ось де, — ляпнув Кожушний по кишені завзято й дивився на товариша хитрувато примруженими очима, — думаєш як власть, так на них і управи немає. Ні, брат, радянська влада, це влада наша, правильна.

Спитав чи Давида не бачив він, то-ж то дома? І підвівся.

Півненко мукнув якось, потім сказав — що дома бачив. А Тихонові дивно одразу стало — на нього той глянув і немов зніяковив, потім одвів погляд.

— Чого ти?

— Та... нехай сам узнаєш.

Тихін пильно глянув на нього й занепокоївсь.

— Та що там бо, Андрію?

Тому ніяково було. Він мнявся і то дивився на Тихона, то одводив очі вбік. Врешті наважився, — важко зліз очима з товаришового обличчя і впершися ними в руду стіну, оббиту дощами, повітчини, видавив з себе:

— Та по селу балакають: пробі сю ніч застали його в тебе, чи що-б то хтось зашипнув.

Тихін аж кинувся. Обличчя важко звів з нерухомими на ньому очима глибоко запалими, брови упали на очі. І остовпів. Потім — в руках ще куріла цигарка, підніс до вусів й затягся жадно нею, раз, удруге — аж обсмалив уси. Тоді кинув — зашкварчала вона на мерзлій землі. А враз схватився за груди рукою, закашляв довго і з хрипом. Потім вихаркався з кров'ю і мовчки рухнув незграбний і пішов.

Гукнув Півненко вже в слід йому:

— Візьми-ж сокиру!

Виніс за ворота й оддав йому. А Тихін не взяв її під пахву й на плече не скинув, — ніс у руці за тупорище. Повз Мотужчин двір як проходив і не глянув.

А на його подвір'ї було пусто, як через перелаз переступив. В вечірніх сутінках дивилась невесело хата темними вікнами — ще не світилося. В хліві кувікало порося, а в розчинені двері конюшні чути було Маріїн гнівно-ласкавий голос до коня. Видно мішку мішала, а він ліз.

— Тпру! Ай бо який ти! Дам ось. І... стерво! — чути було як поляскала по шиї.

Тихін похмурився. Так голос той її, такий любий та знайомий шарпонував йому в грудях. Аж як живе глянуло в мислі любе обличчя дружинене рожеве й очі з таким соромом і з коханням до нього — „І, стерво!“ — і сама лине й обличчя ховає йому в груди... Щось обірвалось в середині у Тихона і наче в безодню впало й обличчя з очима ласкавими й мов за ними і він обірвався і посунувсь униз в ту безодню. А це — хто пройшов через подвір'я, хто зайшов у хату і став як стовб, — немов і не він це.

Потім кинув сокиру під лаву і ще стояв у полушубкові і в шапці посеред хати. Пройшовся важкими кроками, мов розміряючи долівку ними, до полу. Упав на подушки погляд — одвернувся. Пройшовсь до столу й довго стояв біля нього пониклий. Потім сів на лаві й голову важку, що як не розвалиться од думок та од болю, обхватив руками як обручами.

Як довго так сидів — чи він знає! Пролетіло в уяві за одей час — життя. Як парубком іще теслярував на хуторах, в перше стрів. Як мазали хату свою вже. Як зустрівся з Давидом радісно, і давні-давні спогади вставали про ще юнацькі дні: — у економії за погоничів в лісі в повстанцях... Марили про який світ хороший! У Тихона нова хата, а кидати думав та з Давидом та з іншими обухівцями у Ганівську економію, в комуну. Згадалось — тоді хтось із мужиків обухівських крикав: — „І в комуні — хто буде потом обливатися, а другий за начальника, жиру нагуляє та тільки бабів портитиме“. Чи думалось отоді...

Згадав про лист у кишені й про газету. З якою радістю ніс до дому, й дорогою все мацав: чи не випало. А тепер — мов то шмат цигаркового паперу. Згадав, що Марія благала колись його, щоб курити покинув: у грудях у нього болить же. Тепер не скаже. — Ех, ти, життя!.. Ніяк не задуше!

І він закашлявся довго і з болем. Тоді підняв голову.

В хаті зовсім уже поночі стало. Під вікном протупали швидко ноги чийсь по мерзлій землі. Грюкнули двері сінешні, потім хатні рипнули. — увійшла Марія. Зараз біля помийниці на лаві взяла кухоль і обхлюпнула руки, а тоді крутнулась, біля кочерг на гвіздочку ганчірку зняла й терла мовчки руки. Тихона не бачила, видно. І як ганчірку вже вішала зіткнула в голос чогось важко. Потім обернулась

— Ох, хто бо це? — аж злякалась і хвильно ступила крок, вдивилась в сутінях на постать, — чи це ти, Тихоне!

І чув Тихін, як важко вона задихала. Стояла все: раптом крутнулась — згадала, що світло засвітити гребла. Шарила сірників на карнизі, а ніяк не знайде, де вона заділа їх? — так і не знайшла. Хоч і чув Тихін, як шерхнула пачка під її руками на карнизі. Ну, хай ще світло, вона ось поросяті тільки винесе.

Поночі біля помийниці налагодила в цеберку й понесла. У Тихона в ухах лунав іще її голос стримано хвильний. Угадував, яке в неї було оце обличчя — мабуть розгублене і зчервоніле, бо побоялась і світла засвітити. Знов схилився головою. І чи довго чи скоро — вдруге рипнули двері і на цеберці дужка брязнула біля помийниці.

Тепер Марія зараз підійшла до печі й узяла сірники з карниза. Потім узяла лампу на передпичному вікні й підійшла з нею до столу. Тихін спитав, пильно на неї дивлячись:

— Тобі сірника? Чи ти вже знайшла пачку. Де вона була?

— У... запічку. Мабуть ще як топила та вкинула.

І саме сірника чиркнула — обличчя як висічене. Тихін тоді з болем скривив губи з огидою в презирливу усмішку й піднявся з лави. Скинув полушубок, кинув на лаву і шапку. Сів біля лави на стільці. І вже по тому не питав у неї ні про що, не озивався.

Марія помітила це й насторожилась. Може сказав уже хто йому? Почувала що й їй якось треба сказати за те, але не знала як. Уже тільки часу він у хаті і вона не говорила ще. Хіба отак — мов тільки оце здумала? Ні, чує що обірветься, що скаже не так як хоче. І не знала — чи з жаром це сказати, чи з серцем. А! і чого вона тоді зараз, як поросяті мішала та не наважилась — і поночі-ж у хаті було. А може то так він — наморився ж. Чи в хуторах що недобре почув?

Мовчання гнітило й вона так аби що сказати:

— Кончили ж повітку Химці?

Тихін хмурно такнув по павзі. А перш ніж сказав це, подумав із злістю: — „Понаравилось. Ще-б рада з дому чоловіка геть здихатися“. Закурив і затягався пожадно скаженим самосадом. Кашляв глухо й довго з хрипом і харкав з болем і злістю на долівку. Вечеряти він не хоче. І мити голову теж. Марія подивилась на нього довгим поглядом. — Що це з ним сьогодні! — штучно здивована здвигнула плечима.

— Ще ніколи такий не був.

— Да, не був — відкинув цигарку і знов заговк. Згодом сказав: постели мені, ляжу я.

Марія метнулась од печі й на полу, як завжди постелила для двох. Ах наче зраділа: мо' й справді не знає нічого. Може так занедужав. Тихін не роздягаючись ліг на постіль у чоботіх на полу з краю. Одну руку під голову заклав, а другою долонею закрив очі й затих.

Ще довго Марія по хаті вешталась. Підбивала тісто в макітрі, поралась біля печі. Але й вона ні вечеряти не сіла, ні чавуна з окропом з печі не висунула — не мила в той вечір і вона голови.

Була тривожна ще, а десь на самім дні в грудіх уже ключилась радість. Весь цілий день сьогодні, як тільки Давид пішов — був він у мислі в неї, з мислі не йшов. Як живий стояв перед нею любий до нестями, і в очіх у нього — хіба ж не бачила Марія, що нього в очіх: як отоді біля полу обхватила за голову, так стиснув руки їй і весь тремтів, і весь линув до неї. А, вона знає чого він не взяв її. Лунають в ухах і досі його речі в ту ніч: — „коли б ми з тобою в табуні бродили ми й не балакали-б“. Думала ждала — здушить в обіймах — „а ми в громаді... Чи хочеш, щоб як собаки перегризлися“. О, вона знає: усе то Тихін. Все через нього. І вперше в ту ніч думала без жалю за нього хорого. Навіть хотілось щоб швидче... А потім і вдень знов думала за Тихона. З тривогою ждала коли повернеться, бо ще сама не знала, як його стріне. Може як стане перед очима тихий і змарнілий з позападалими очима, з хрипом у грудіх — може буде його жаль. У день вона сама не знала: і жаль було, але якось по дивному — і жаль, і ні. Як смикала соломі на розвернений прикидок подивилася й подумала з сумом за Тихона. В конюшні як коня ляскала по шиї — „хто вже тобою оратиме, немов Тихін...“ і не думала, зітхнула з сумом. А з-за коневої голови у темряві конюшні аж мов учулося — „стій“, голос любий і з-за коневої голови його любе обличчя: держить за повіддя в руці коня — новий хазяїн. Але все-ж була хвиляна й ждала чоловіка з тривогою. І тоді в хату як зайшла. А зараз ні вже. Оце дивиться — лежить він на полу нерухомо й нічого в ній до нього нема. Хоч би отак і вмер. Десь тільки глибоко тихий-тихий жаль.

Нескоро вже чув Тихін, як вийшла вона в сніи й засунула двері. Ждав принишклий з закритими очима й було якось хвильно. Але ось чує — підійшла до полу, кинула якусь одежину в ноги у нього на підлогу, тоді дмухнула на лампу й тихо лягла упоперек полу головою до стіни у нього в ногах.

У Тихона ще обірвалося щось й він в останнє подумав — „так, все правда“. Довго лежав нерухомий у тій самій позі і в думках невеселих.

Марія може вже спала. Може вже і північ, чи вже й до світу близько. Тихін закурив помацки в темряві і ще думав. А як кинув докурених цигарку додолу — „отак і я, як оця цигарка докурена: тлію з одбитими печінками. Нікому непотрібний тепер. Ба — рідний товариш... рідна жінка... Ну і нехай.“ — А він — недокурок. І стало одразу якось дивно байдуже. І втома мов теплим важким ліжником укрила.

... — А Марія в ногах і мабуть розкрита-ж.

Він звівся в темряві, вдивляючись в білу постать Маріїну в ногах. Злости вже не було. Була така надзвичайна тиша в душі. Мовчав хвилинку, потім стиха:

— Маріє, чого ти там лягла!

Жінка не обзивалась, хоч і знав же він, що вона не спить. А може спить? — він підліз на колінях до неї і тихо в темряві провів її по обличчі долонею. Чув — об долоню чиркнули — тріпнулись вії. Вона звелась і кинула неспокійно з неприхованою огидою:

— Не здумай ще лізти до мене. Геть бо!

Тихонові кров ударила в лице і розлилась по ньому. Чути захрипіло дужче в грудіх — нагадало йому... Звідкілясь із низу в груди збоєм ударило його. Він ще помовчав. Враз прихилився до неї близько, зі скривленим обличчям і процідив крізь зуби:

— У, ти-ж шлюхи шмат! Думаєш—лізу.

Марія одкинулася назад нечутою ще нею од нього такою страшною лайкою. Швидко і важко дихала, нестямно дивлючись на нього в темряву. І з темряви їй до очей наближалися великі чорні западини Тихонових.

— Ти думаєш, що я не знаю нічого? Я знаю все.

Одхилилася ще Марія і голос зриваючись!

— Що-ж ти знаєш? — Усе!... (Павза).

— Ну й знай! — ображено тремтючи сказала й наче з викликом. А одхилилася ще — боялась що вдаре. Аж зовсім лягла горілиць, зпираючись на одкинені назад руки. Тихін близько над нею. Хоч ніч, а баче кожну риску на її напруженому обличчі. І вся вона така чужа й така знайома. В груди хлинуло, мов прорвало загату, незнане ще ніколи до неї чуття, негарне: до своєї жінки в першу ніч по її зраді, в першу ніч як одіпхнула. Гидке, а не може. Уже схватив за голі плечі, — одвела твердо руки. А він схватив її, не тямлючи сам того:

— Раз ти шлюха, лягай сюди!

Марія шарпнулася й гаряче ударила його в лице. Кинулась з полу, та рука — хап її за руку, а друга розтепірчена в груди Марію вдарила, аж їй дихання забило, по голові... Упала з полу — і долі ще...

І. Барашка¹⁾

ЯЕЛЕВІ ГІЕРОГЛІФИ

Народ творить своїх поетів. Зі струн їх ліри, немов би легіт ніжний, акорди звуків ллють, а часом, рвучи струни, гудуть буруни...

Тоді народу кажуть: бач, бунтарить...

Так де-ж розгадку відшукать тому? Причину ту знайти, що змушує поета акорди кидати в народ, з якого вийшов він? Акорди грохкотливі, мов гурткіт громовиці, палкі, мов сонця в Картагені жар, акорди "я" свого — темніш за вир, світліш за блискавки вночі, легчіш за подув вітровиння, стрункіш за стан гнучкий дівочий.

Нещодавно в Єгипті була розкопана одна з околиць, і на плитках цеглинах старі гієрогліфи там знайшли. Не знали люди ще в часи ті стародавні літер. Малюнком зазначали все, що бачили довкола себе. Але були й тоді уже поети. Вони творили тим загостреним кійочком, що міг на свіжій глині шкрябини залишати.

Кажу про це тому, що переказати вам жадаю одну із тих платівок. Пописана вона була рабом-поетом, — там, де сонце так пече немилосердо — в Єгипті...

Ось читайте:

„Я раб Яель. Невільник я. Засуджено мене на смертну кару. Не буду завтра вже стамескою різьбити напис на фараоновій гробниці. Не бачитиму завтра тисячів братів, що скель уламки на колесницях возять з них стрімкі будують піраміди. І не всміхнуся вже я тій дівчині Аллі, що тут, де я живу, цвіте красою...

Хоч винен я, та не народ мій рабський мені буде суддею. Його не зрадив я. Простить мене народ. Оце виправдання йому лишая, бо чистий я, мов лотосовий цвіт...

¹⁾ І. Барашка — білоруський письменник — комсомолец з групи „Маладняк“. Недавно вийшла невеличка збірка його прози „У прасторы“ (Менск 1926), звідки й узяті перекладу ця легенда. Решта — здебільшого агітаційно-побутові новелки, спогади з 1905 рік на Білорусі, боротьба з польським панством, втягнення в громадську працю молодства. С. П.

Було це так. У фараоновім працюєм царстві — так вже наша доля. День дев'ятий був по повні. Старшина загадала нам закінчити той палац, що подарувати синові хотів наш самовладець у день посвяти на найвищого жерця. І в день дев'ятий не скінчили ми праці... Не встигли фресок розписать при вході.

Загадано було: невільників скарати і в хвилі Нілові закинуть без жалю!

А нас невільників, народу темного, була там сила...

Ми, почувши той наказ нелюдський, повстали за своє життя.

Народ кохав мене за пісні волі, пророцтва ліпших днів, слова утіхи. Народе мій, ти і тепер мене кохаєш? Адже не зрадив я...

Мене, Яеля — різбяря обрали за отамана повстанці. Народ напад раптово варту фараона, і хвилі Нілові поглинули її, замість призначених офір. А я, Яель, на скелі стоячи, співав про нашу перемогу і закликав до нових перемог народ.

Дізнавсь про це небавом фараон. Загонам іншим загадав напасти на світанку рабів негідних, і живим проводаря Яеля взять. Тим часом стомлений народ ішов походом до столиці. Мета була до шенту сплюндрувати кубло самовладця.

Проз ріку брів невільницький народ, затримавши мідною гаттю плинь. Вороже військо розібрало гать, і нільський струмень ринув поверх голів загонів необачних наших. Озброєний камінням та струментом всіляким народ у вирі гинув.

А я зі жменькою нещасних, устиг на берег, розтявши гордий струмень Ніла своєю піснею надії.

Даремно все! Ворожі лави сточили Між нами бій нерівний. І полон. Аж скелі червоніли там, де ми змагалися. А я...

— Тебе як звать?

— Яель.

— Пощо ти зрадив фараона і зняв народ супроти нього?

— За кривду ту, що терпимо її одвіку.

— За кривду?

— Так. Бо правди ми не бачили ніколи.

Недовгий був для мене вирок од старшини:

— Невільника Яеля, щоб бачили усі й перестрашились, під гул літавр перед усім народом на майдані — віддати в пащу крокодилу, що найсвятішою твариною вважається в Єгипті. Святий наш крокодил — оракул підтвердив вирок справедливий і відмінити вже його не може навіть можновладець, землі єгипетської владар — фараон.

І вже я світла денного не бачитиму завтра... Братів своїх не бачитиму я... І дівчини коханої, рідної Алли.

Народе мій! Тебе не зрадив я...

Яель

Народ творить своїх поетів. Зі струн їх ліри, немов би легіт ніжний, акорди звуків ллють, а часом, рвучи струни, гудуть буруни... Тоді народу кажуть: бач, бунтарить...

З білоруської переклав С. Пилипенко

Т. Масенко.

* * *

Міє сніги розвіяно, розтоплено
 Лежежами золочених ночей —
 Тече течуть блакитними потоками
 Під теплим сонячним дощем.
 Шалкий бурун дорогами зотлілими
 До мене радісно, окрилено несе:
 Сніги вітаються з наповненими рілками,
 Пауючи гарячий чорнозем.
 Леже летять за золотими іскрами
 Зозолисто-залізної землі,
 Шумлять у даль житими колосистими
 На море живі і золотих століть!..

Т. Масенко

КУПАЛА

Далеко над рікою чути предків голос,
 А темряві віків блищать купальські вогні,—
 Леже скоро, скоро серп підріже стиглий колос,
 А обрієм замруть обжинкові пісні...
 А скронях вже сріблиться перший білий волос,
 Леже скоро з літечком прощатися й мені,—
 А хто ж мені пісень купальських проспіває?
 А хто ж мене вогнем купальським привітає?

Юр. Жилко

ХТО КРИВДУ ПЛОДЕ

(М. Конопницька)

Хто кривду плоде, хай ще її плоде,
 А хотрий плаче, хай ще тихо плаче,
 Леже ніч безсила й день уже надходе:
 — Побачим!
 А утиск множить, хай ще його множить,
 А хто мовчить, хай слова тамує,
 Леже скоро тьму блакитний день знеможе:
 — Почуєм!
 А хто тяжить ще земає, хай тяжить ще,
 А пімсти прагне, час на неї буде,
 Леже чашка терезів все нижче, нижче:
 — Розсудим!

З польської перекл. І. Юркович

СТУДЕНТ

(Я. Каспрович)

Рано взимку: холод, завірюха —
 В сурдучині до школи за милію.
 Вечір. В хаті до пізньої хвили
 В книжку, в папір, хоч на руки хука.
 Влітку — вільний, він пасе на луках,
 Під пахвою Гомер чи Вергілій,
 Часом з нього глази там немилі —
 Він — пасе скотину, їх не слуха.
 Так і виріс... Потім до столиці...
 Там то буде глибо науки знати...
 Ждуть й не діждуть його батько й мати...
 Ім писав: „Кохані, не журіться!“...
 Скінчу... буду... ще мені роботи...
 Вже скінчив!... сьогодні... вмер він на
 сухоти...

З польської перекл. І. Юркович

* * *

За снігами весни, за снігами весни...
 Та чи скоро сонце заграє марші?
 Та чи скоро сонце зв'яже перевеслом
 Промені травневі моєї душі?

Коло ніг

— сніг.

Серце у вогні.

Вечір біг

— ліг

І сконав у сні...

Ой, сніги,
сніги!

Містом - полем

Місяць променем

сніги

коле...

...і-і-і-іх!

Вулиця.

Вітер.

Сніг.

Л. Первомайський

СТИХАЄ ДОЩ

Вже сонце батіжком
 Останні хмари гонить,
 В долинах — дощ,
 В долинах вихор бродить,
 А сонце батіжком, як чередник овець
 В кошари обрію
 Розгублені отари згонять...
 Відразу серце п'є
 І вохкі твані дум
 Усмішкам сонця віддає...
 Знову марить про нове,
 Веселе, незабутнє...
 Знов серце молоде!...

Е Хоменко

ХРОНІКА

В ЦК ПЛУГА

На засіданнях ЦК та Бюро ЦК Плуґа протягом останнього часу було розглянено чимало різних справ що до роботи спілки. Принято до Плуґа: Марка Дієва (Запоріжжя), Масенка П. (Слобожанського) Пархомівка, Харк. окр.), переведено з студійців в дійсні члени Мусіяку-Червоного (Катеринослав), Верещаку Ів. (Зубівка, Луб. окр.), Шульгу-Шульженка Ів. (Звенигородка, Уман. окр.). Принято до відому заяви Д. Гордієнка та Ол. Кундзича про вихід із Плуґа. Заяви членів Плуґа: Ол. Донченка про клопотання перед відповідними установами що до переведу його ближче до центру та О. Єлинецького про допомогу в курортному лікуванню було передано до належних органів.

Розглянувши невірно складену літхроніку в ч. 28 „Культура і Побут“ ЦК ухвалив надіслати до редакції К. і П. таке спростовання: „Цим повідомляємо, що ДВУ альманах № 2 „Плуґ“ уже випустило ще в квітні 6. р., альманах № 3 спілкою здається до друку в кінці серпня“. Альманах цей складатиметься виключно з літературного матеріалу (поетія і проза), розміром буде 10—12 арк., формат — як ув альманасі № 2, що явився повинно саме для альманахів: в $\frac{1}{32}$ друкованого аркуша.

До ЦК поступило кілька запитань відносно літературного ВУЗ'а, тому було заслухано інформацію С. Пилипенка в цій справі. Виявилося, що справа з ВУЗ'ом не розв'язана ще остаточно, напевно, цього академічного року такого ВУЗ'а не буде. Має бути утворено факультет журналістики при Харківському Комуністичному Університеті ім. Артема. Умови для вступу ті ж самі, що й для інших кандидатів до Університету. Розверстку місць зробить відділ друку ЦК КПБУ.

В справі переведення 15 роковин з дня смерті письменників Ар. Тесленка та Ганни Барвінок ЦК ухвалив умістити відповідний матеріал в журналі „Плуґанин“, делегувати до Лохвиці на свято представника — члена ЦК, прохати ДВУ та Книгоспілку прискорити видання повного збірника творів Ар. Тесленка, його портрета чи листівку з портретом, доручено С. Пилипенкові написати популярну критично-біографічну брошуру про Тесленка. Відносно листа П. Стодолі з Лохвиці в справі музею Ар. Тесленка — ЦК визнав за доцільне порадити лохвицьким товаришам не утворювати в Лохвиці окремого музею через відсутність в цьому місті можливостей вивчати й зберігати оригінали писань Тесленкових, а порадити все це передати до Інституту ім. Шевченка в Харкові. В Лохвиці ж утворити при

місцевому музею куток ім. Тесленка з копіями його рукописів та фотографіями, вирізками з газет і т. п. матеріалами.

ЦК утворив учбово-методологічну комісію в складі С. Пилипенка, Ан. Панова та Ів. Капустянського для розробки питань літературної самоосвіти і доручив цій комісії закінчити складання показника художньої, критичної й теоретичної літератури для літгуртків і т. п. Показчик має розпочатися друком з наступного числа нашого журналу.

На загальних зборах плужан харківської групи і ЦК Плуґа 2/VII було заслухано доповідь С. Пилипенка „Сучасний стан літератури на Україні“; збори прийняли таку резолюцію:

„Загальні збори харківських плужан і ЦК Плуґа намічають собі на найближчий час такі завдання: 1. Популяризацію постанов Пленуму ЦК КПБУ про наслідки українізації, особливо, звичайно, в частині, що торкається літературних справ, зокрема виступу М. Хвилювого. 2. Проти теорії „боротьби національних культур“ розвивати в літературній дискусії положення, що покладені в основу постанови ЦК ВКП від 1 липня 1925 р. про класову боротьбу в часи великої культурної революції. 3. З усією енергією добиватися об'єднання українських пролетарських літературних сил в окрему спілку, куди ввійшлиб рештки Гарту, пролетаризована частина Плуґа, Жовтень, Молот і, як секції — національні пролетарські літературні групи. Для організації такої спілки добиватися скликання восени конференції делегатів пролетарських груп. 4. З метою організації праці серед „попугників“, втягнення їх в кол радянських інтересів, консолідованих виступу усіх радянських груп українських, російських і різних нацменівських — прагнути до організації Всеукраїнської Асоціації Радянських письменників (ВУАРП) на широкій радянській платформі, що об'єднувала б так ці групи, як і розпорошені досі окремі одиниці. Для створення Асоціації подати проект Всеукраїнського з'їзду радянських письменників на якому поставити такі питання: а) шлях розвитку української літератури, б) втягнення в профспілку, в) обслуговування робітничеселянських мас, г) видавничі справи, д) матеріально-правовий стан, е) організація Асоціації. 5. Плуґ, як революційно-селянська організація зі своїми спеціальними завданнями мусить залишитися автономною частиною — одним із членів загальної Асоціації Радянських письменників, не змінюючи своїх основних засад, що зазначені в статуті й платформі Плуґа та окреслені на пленумі ЦК Плуґа 1 жовтня 1925 року і на 3-му з'їзді Плуґа

квітні 26 року. 6. Для втягнення письменницької маси в громадську роботу, розвитку товарищескої, колективних виступів і т. п. — стремити до організації клубної роботи в будинку письменників ім. В. Блакитного в Харкові і в аналогічних установах по більших містах України. 7. Виробничі завдання Плуга в цілому скеровувати на продовження селянської популярної серії, червоноармійської бібліотеки, п'єс для сільського театру, дитячої літератури, короткометражних селянських фільмів.

Кооперативне видавниче товариство „Плужанин“

За ініціативою окремих членів спілки Плуг Центральний Комітет Плуга ухвалив заснувати кооперативне видавництво. Нині статут т-ва поданий до Кооператкому для реєстрації. Згідно зі статутном т-ва членами його можуть бути всі повноправні громадяни та різні товариства, артлі, організації, сільбуду, школи і т. п., що мають право юридичної особи. Вступний внесок встановлено в 5 крб., пай так само в 5 крб. Таким чином для вступу до т-ва необхідно подати заяву і внести 10 крб. грошей. Кількість членів т-ва необмежена.

Всі члени несуть відповідальність по зобов'язаннях вид-ва своїми паями та ще п'ятикратно сумою одного паю (себ-то відповідать на випадок банкрутства вид-ва до 5 крб.). Загальне керівництво вид-ва належить загальним зборам пайщиків та вибраному зборам Правління.

Видавництво „Плужанин“ в план своєї діяльності намітило такі видання: а) нову художню українську літературу (в тому числі й гумористичну серію журналу „Плужанин“

за назвою „Весела книжка“), б) літературно-критичні розвідки, в) теоретичні праці з письменства, г) п'єси для сільського театру, д) різні збірники і е) видання журналу „Плужанин“, що досі виходить яко орган ЦК Плуга у виданні безпосередньо спілки Плуг.

З книжок, що вже виготовані до друку, мають скоро бути видані такі: 3 книжки з серії гумористичної „Весела книжка“: 1) Ост. Вишня — „Українізіація“, 2) Антоша Ко — Лопанські раки — збірка оповідань, 3) Павло Нечай — Шкереберть — сільські фейлетони. Крім того здано до друку книжку М. Биковця „За дитячу книжку і кіно-фільм“ — збірку статтів в справі дитячої літератури та дитячого кіно (з фотографіями сучасних дитячих письменників). Книжка має вийти наприкінці серпня б. р. розміром на 2 друк. аркуші.

Нове видавниче товариство буде провадити свою роботу, оперуючи досить незначним капіталом, що своїм джерелом єдиним має лише членські та пайові внески. Тому спілка і пайщики тов-ва вживають всіх заходів до широкої популяризації вид-ва, втягнення до нього членів, в першу чергу членів спілки Плуг.

На загальних організаційних зборах фундаторів вид-ва 9 серпня було затверджено статут та обрано тимчасове правління в складі тт. Пилипенко, Биковець, Гак, Божко, Турган, канд.: Масенко і Момот.

В редколегію виділено тов.: Пилипенка (відповідальний редактор), Кириленка, Панова, Гака.

Після остаточного оформлення видавництва та затвердження статуту — нова видавнича організація починає провадити свою працю. Доки ще йде прийом членів та підготовча робота по складанню видавничого плану.

Мих. Бик.

ПО УКРАЇНІ

◆ **Літгурток в с. Катеринополі** (Гуманщина). В Катеринопільському районі по селах, в трудшколах, при хатах-читальнях та сільбуддах випускається чимало рукописних стінних газет. А в деяких трудшколах так випускаються й рукописні журнали, як от в Ерківській та Катеринопільській.

Є сількорі й стінкори.

Є товариші, що пишуть лише дописи до газет, але з поміж них вже висувається й кілька товаришів, що прагнуть перетворити якусь подію віршом, а то невеличким оповіданням.

Поміж ними є й звичайні селяни, селянська молодь, є й учителі.

Наявність цього літературного живчика, бажання й бажання писати, а разом з тим і потреба як писати, спонукало деяких товаришів членів та студійців Гуманської філії Плуга зібрати товаришів у гурток плужанський. Такий було намічено наперше утворити в с. Катеринополі при Райсєльбуді.

Сказано-зроблено і 30 січня 1926 року такий було організовано. До складу гуртка увійшло 12 товаришів, з котрих партійців — 4 решта комсомольці. Маємо й 3 дівчат.

Заінтересованість молоді велика.

Зараз же на другий день по організації літгуртка до гуртка поступило чимало заяв сількорів та стінкорів про зараховання їх до гуртка. Між заявами та вже зарахованими в члени гуртка є кілька юних піонерів (також активних стінкорів та юнкорів), в тому надалі маєтись на меті утворити секцію дитячого плуга.

Гурток працює що-суботи. Два рази на місяць студійна робота провадиться, а два рази влаштовуються літературні вечірки. Все робиться згідно наміченого плану та за календарем.

Керує гуртком бюро на чолі з членом Плуга В. Штангеем.

Головною своєю роботою гуртка зараз є знайомство з творчістю пролетарських письмен-

ників як українських, так і російських, шляхом зачитання їх творів та доповідів і рефератів. Також в основу своєї гурткової роботи покладено учебу — як писати і про що. Ми не обмежуємося лише заслухованням чийось творів.

Члени гуртка приймають участь в стінгазеті, що виходить при РСБ, де вміщуємо свою творчість, правда спершу бідненьку й слабеньку.

Вечірок проведено дві. Обидві вечірки відбулися у великій залі Райсельбуда й притягли багато слухачів як молоді, так і дослого населення (понад 70 душ кожного разу). Зачитувалися твори студії Плуга т. Коби: „Піонерка“, „Молодіє серця“ та інші. Читав свої твори член Плуга В. Штангей. — „І пішов Михалко до великого міста“ та „Батрачку“. Крім того розбиралося оповіданнячко з 6 ч. Плужанина „Лист“.

В обговоренні їх приймали участь не лише члени літгуртка, а й слухачі. Треба признатись, що авторам творів давалося багато цінних, здорових вказівок. Звиг зроблено. Роботи сила, „непочатий край“...

Керуючий матеріал беремо з „Плужанина“. Але по заявах деяких товаришів — він тронки дороженький.

Одним словом запустили ми Плуга в переліг Катеринопільщини — нехай оре...

Вл. Шт-гей

◆ В Києві групою письменників засновано видавництво „МАСА“, що має видавати художню літературу так оригінальну, як рівно і переклади з чужих мов. У склад видавництва увійшли пролетарські й революційно-селянські письменники та кілька громадських організацій. Доки що до свого остаточного оформлення видавництво готує до друку низку творів і перекладів.

◆ Київський місцьком письменників дістав від міськомунгоспу будинок для житла для своїх членів. Раніш цей будинок належав панові Терещенкові і нині потребує ремонту.

◆ В липні Миколаївська Асоціація пролетарських письменників влаштувала 72 свій літвечір, на якому було заслухано доповідь про темні настрої західної літератури. В кінці вечірки виступали зі своїми творами члени МАПП'у.

◆ Весною в Гумані було організовано виставку картин місцевих художників. Виставили свої роботи такі художники: Турчак, Оржехівський, Христик, Сичевський, Бренгаузі, Черниш. Виставлено було здебільш краєвиди. Зовсім мало було картин з сучасного робітничого й селянського побуту, на теми близькі нашому глядачеві. Виставка показала, що художники ще в значній мірі відірвані від життя й йдуть старими стежками.

◆ Всеукраїнською асоціацією Сходознавства готується до друку новий журнал „Східний Світ“, що має освітлювати східні проблеми, аналізувати політику та радянсько-східні зносини, студіювати економіку сходу, вивчати археологію, мистецтво, літературу сходу. В журналі буде міститися поезія й проза письмен-

ників сходу в перекладах. Виходитиме журналомовою: українською, російською, французькою і ін. раз на 2—3 міс. розміром на 16 др. арк.

◆ Літвечірка Володимира Сосюри (м. Гумань). Перебування Володимира Сосюри в Гумані сколихнуло студентські кола Гуманського Агротехнікуму та Педтехнікуму. За участю поета відбулися дві літвечірки — в Агротехнікумі й у залі „Комуна“.

Голова Гуманської філії „Плуга“ т. Заць та член філії т. Лавриненко подали на цих літвечірках короткий житєпис В. Сосюри і характеристику його поезії, відмітивши найголовніші етапи його творчості, що яскраво відбиває нашу революційну дійсність.

Найновіші Сосюрині вірші („Весна“, „Ти прийшла...“, „Хмари-Хмурно...“, „Емігрантам“, „Червоної армії“ та інші), що їх поет зачитав на вечірках, зробили велике враження на присутніх.

Особливо гучно й гаряче вітали поета в Агротехнікумі, де на вечірку прибуло понад 800 чоловік пролетарської студентської молоді, що була запалена вогнем Сосюриної поезії. Надзвичайно щира манера поетового читання цілком захопила молоду аудиторію.

А. К.

◆ Державний театр „Березіль“ цього літа організував свої гастролі в Одесі і Полтаві. Гастролі в Одесі пройшли з малим успіхом, чому причиною до певної міри було й ненадгодження транспорту, запізнення з доставкою декорацій, театральних аксесуарів. З 1 жовтня „Березіль“ розпочинає в Харкові театральний сезон. Першою має піти п'єса Кромелінка „Золотоуз“. Колектив поповнено новими артистами з Одеського Держтеатру та відомим режисером Іккіжиновим. Крім п'єс старого репертуару, як „Жакерія“, „Шпана“, „Пошилися у дурні“, „Гайдамаки“, „Напередодні“ — до репертуару внесено такі п'єси: „Сонце руїни“, „Любов і дим“, „Вічний міщанин“, „Зави́та“.

◆ Літературне життя Одеси. Існує в Одесі Федерація пролетарських і селянських письменників, утворена за ініціативою Окрпаркому ще в грудні 25-го. Кожна літературна організація, що входить до федерації, залишає за собою право самостійної творчої й лабораторної праці. Правління федерації складається з представників від кожної літературної організації. Федерація почала видавати свій журнал „Провесень“. Одеська філія Гарту існує ще й досі, хоча центру Гарту немає, бо майже всі члени ЦК Гарту вийшли з цієї організації і утворили нову — „Валліте“. Залишилися нині лише рештки Гарту в Києві та в Одесі і трохи в Донбасі. Одеська філія нараховує 12 членів, брала діяльну участь у виданні Одеського політосвітою збірників агіток, судів і п'єс до різних кампаній. Працює свою філію зосередила при клубі текстильників (ім. Мойсєвнко), де влаштовує літвечірки.

При газеті „Известия“ працює літературно-робітківський гурток „Станок“ з 35 чле-

нів. Силами гуртка складено кілька літературних газет, твори окремих членів гуртка було видруковано по різних журналах та газетах в Одесі і в Москві.

Літературна група письменників та поетів „Смена“ нараховує 30 членів — переважно робітничої молоді. Група зв'язалася з комсомольськими осередками, твори окремих членів друкувалися в місцевих газетах і журналах та в „Комсомольській Правді“.

Асоціація пролетарських письменників „Потоки Октябрю“ утворена ще 1922 році, має секції українську, єврейську та російську (найсильнішу). Асоціація заснувала своє ви-

давництво, що видало кілька творів рос. і єврейською. Це найсильніша в Одесі літературна організація, вона встигла підготувати з своїх рядів кількох дійсних письменників та поетів.

Одеська філія Плуг народилася найпізніше з усіх інших організацій літературних, нині об'єднує міцний гурток молодих письменників, має літературні гуртки при місцевих ВУЗ'ах, бере участь в журналі федерації „Провесень“, твори окремих членів філії та літературні друкувалися в одеських газетах і журналах, в журналах харківських і в „Плужанині“.

Б.

ПО СРСР

Помер видатний тюркський драматург Наджафбек Везіров на 72 році життя. Ще р. 1875 він уже співробітничав в тюркській газеті „Акинча“, з 1905 — постійно працює в газеті „Хаят“ за псевдонімом „Дервиш“. Везіров написав цілу низку побутових п'єс (коло 10), продовжуючи літературну роботу свого попередника першого тюркського драматурга і письменника Мірзи Фаталі Ахундова.

В особі Везірова Азербейджанська тюркська література мала видатного діяча, що користувався великими симпатіями серед населення.

◆ 19 липня сповнилося 75 років з дня народження білоруського поета **Лучини Янки** (Івана Неслуховського). Умер поет в Мінську р. 1897. В свій час критика визнала Лучину вождем білоруської інтелігенції.

◆ В Мінську (Білорусь) утворилася капела „Думка“ під керівн. Левченка, в програмі якої входять народні білоруські пісні, інсценують та класичні твори. Капела вже кілька разів виступала в робітничих клубах і мала значний успіх.

◆ Із білоруської літер. організації „Маладняк“ вийшло 10 членів, що задумали створити нову літературну організацію. До цієї групи належить і поет Дубовка.

◆ „Маладняк“ до нині мав свої часописи лише в Орші та Калинівську. Зараз виходять в друку нові періодичні збірники маладняківські в Бобруйську. В них освітлено життя й працю філії „Маладняка“ та подано нову творчість.

ЦБ „Маладняку“ здало до друку: Ригора „Грашки „Сгрудячны у лесе“, зб. поезій Зал. Маракова „Паліосткі“ та „Збірник рисунків“ — Гаврика.

Оршанська філія „Маладняк“ організувала нові літературні гуртки в Орші, Крупках та Кутлім. Ці літературні працюють над вивченням сучасної білоруської літератури.

В Москві на виставі картин АХРА „Життя й побут народів СРСР“ 8 серпня відбулася лотерея з метою просунути картини в робітничу сім'ю. До розгришу пожертвували членами Ахру коло 300 картин та ін. цінних річей.

◆ До Москви в кінці липня приїжджали з Америки відомі кіно-актори Мері Пікфорд та Фербенкс Дуглас. Тут вони проглянули нові фільми радянського виробництва, знялися в кількох інсценізованих ними сюжетах (комічних); на приїзних кіно-акторів найбільше вражіння справили радянські кіно-картини „Колежський реєстратор“ та „Моти“.

◆ Московський Губсуд задовольнив скаргу письменниці Іванчиної-Писаревої до вид-ва „Молодая Гвардия“ в сумі 212 крб. 50 коп. за те, що цій письменниці було замовлено книжку, вона, не підписавши умови, почала працювати, збрала матеріал, аж дізналася, що вид-во вже не хоче цієї роботи їй давати. Поскільки усна умова була зроблена цілком формально, суд знайшов досить мотивів, щоб претензію письменниці задовольнити.

Подібний випадок мав письмен. Долинов, якого п'єсу на 230 рядків Моск. Акц. вид-тво видрукувало в своїй книзі без згоди на це автора. Автор подав в суд з грошовою претензією в 230 крб. (по 1 крб. за рядок). Не дивлячись на низку мотивів вид-ва (мала річ, культурницьке завдання, моральне задоволення автора, що його твір пішов поруч з творами Верхарна) суд все ж ухвалив зтягти з вид-ва 230 крб. на користь поета Долинова.

Третій випадок порушення авторського права мав місце з поетом Шведовим, якого три вірша та одну поему на 110 рядків передрукувало вид-во „Книга“ в збірнику „Роботниця і Крест'янка“, не вказавши джерела, звідки ці твори було взято. Шведов вимагав по 1 крб. за рядок, як за передрук твору. Суд взяв до уваги, що книжку видано було по замовленню політосвіти і з дешевою ціною, а тому задовольнив скаргу поета з виплатою по 25 коп. за рядок.

◆ При НКО Закавказьких Республік утворено Академію абхазької мови й літератури. Академія буде працювати над удосконаленням абхазької мови і дбатиме про піднесення культури.

◆ Ленінградське товариство „Кружок друзів камерної музики“ оголосило конкурс на камерні музичні твори: дві премії по 100 кр. і I в 50 крб.

ЗА КОРДОНОМ

Франція. В 1925 році присуджено премію бр. Гонкурів Морису Женеуа за його роман „Браконьєр“. Цей письменник став відомим уже після війни. 1916 року написав він військові враження „Під Верденом“, пізніше — „Ніч на війні“, р. 1920 видав свого першого роману „Жанна Робелен“, а трохи згодом твори: „Радість“ і „Евритмос“, що їх прихильно зустріла французька критика.

Журнал „Відродження“ оголосив премію в 6.000 франків за твір (роман, поема чи п'єса), що з'явиться протягом 14-ти місяців. Премію видається що-року.

Встановлено також премію ім. відомого автора книги сонетів „Трофеї“ Хозе-Марія де Ередія. Премія визначена в 3.000 франків за кращий сонет.

Репертуарний комітет державного французького театру відмовився ставити п'єсу Ромена Ролана „Дантон“ з політичних міркувань, бо, мовляв, Р. Ролан перший з письменників повстав проти війни та вітав російську революцію. Також не дано згоди на постановку з тих самих міркувань і п'єси Жюльє Ромена „Диктатор“. Найбільшою популярністю в Парижі в минулому театральному сезоні користувалася п'єса англійського письменника Бернарда Шоу — „Свята Йоанна“. Критика визнала цю п'єсу шедевром драматургії.

Німеччина. Клейстонівську премію за 1925 р. дістав драматург Карло Цукмайстер за свою комедію „Веселий Вейнберг“.

В м. Кілі з 1921 року існував літературно-досвідчий інститут, що нині реорганізований в Інститут Літературно-театрознавчий. Інститут функціонує при місцевому Університеті. Після війни по великих містах Німеччини утворилось уже кілька спеціальних інститутів, що працюють в галузі вивчення театру.

Італія. У Флоренції заснувалося нове товариство „Італіка“, що має завданням пропаганду та підтримку італійської культури за межами Італії. Т-во має переводити свою роботу шляхом організації вистав, концертів, виставок літературних та художніх, лекційми

і кіно-сеансами. Уряд асигнував т-ву 25.000 лір.

У Венеції відкрилася міжнародня виставка мистецтв. Участь в ній взяли митці з Англії, Бельгії, Венгрії, Німеччини, Іспанії, Франції і ін. країн.

Міланська фірма торговельна доручила редакції журналу „Істина“ організувати літературний конкурс на невеличкі оповідання, що вихваляли б кілька сортів духів цієї фірми. Премію встановлено в 500, 300 і 200 лір.

Інтерес до російської літератури. В Німеччині найбільшою популярністю користуються твори Достоевського та Л. Толстого. Їхні твори видано різними видавництвами. Крім того, вийшли окремі твори Тургенєва, Серафимовича „Железний потік“, Гончарова „Обломов“, А. Чехова. Л. Сейфуліної. А. олонтай, І. Бабеля, М. Шагинян, М. Горького, стихи Маяковського, уривки по журналах творів Еренбурга, Тихонова, Леоніда Івнєва і ін. У Франції так само видано переклади з Достоевського, Чехова — збірка оповідань „Степ“, Гоголя — „Мертві душі“ на чеську мову перекладено твори Пильняка, Лидина, М. Шагинян, Бабеля, Маяковського, Есеніна, Сейфуліної, В. Іванова. Останніми часами видано книжку Неверова „Ташкент — город хлебный“, Каверина — „Конец Хазы“, Еренбурга — „Пригоди Хуліо Хуреніто“. Серед пролетарських письменників популярні твори Д. Бедного, В. Казина, Ю. Либедієвського. В Америці в журналі „Нація“ видруковано оповідання М. Горького, Маяковського поезії Лермонтова, видано твори Куприна, Горького, Андрєєва, Короленка і ін. В Японії за останній 1925 рік видано твори Толстого („Війна й мир“), Арцибашева, Скитальця, Пильняка, Зозулі, Тургенєва, Горького, Б. Заїцева, Некрасова, Мережковського. В Японських журналах було розміщено цілу низку статтів та критичних нарисів про російську стару й нову літературу, театр, мистецтво. Рівсюди за кордоном відбулися виставки картин російських художників — емігрантів, концертів співаків балету, вистави п'єс.

М. Б.

Накладом вид-ва „Плужанин“ вийде в кінці серпня книжка

— МИХ. БИКОВЕЦЬ —

ЗА ДИТЯЧУ КНИЖКУ І КІНО-ФІЛЬМ!

Зміст: Гостра справа. Література для дітей в роботі Плуга. Літгурток в школі. Якою повинна бути п'єса для дітей. Кілька слів на тему: Якої треба дитячої книжки. Сценарії дитячих кіно-фільмів. Про теми дитячих кіно-сценаріїв. Зі спогадів з практики дитячого кіно: 1) Теля в ролі кіно — „бойовика“, 2. Феєрична курочка. Додатки: Який шлях проходить рукопис дитячої книжки, куди надсилати рукописи дитячих книжок, хто на Україні видає дитячу літературу. Бібліографія.

Книжка на 64 стор., з портретами сучасних дитячих письменників. Ціна 25 коп.

При замовленні 6 і більш примірників пересилка за рахунок видавництва (при умові висилки всієї вартості вперед). Накл. платнею висилається без завдатка (за накладом платню додається 55 коп.). Замовлення направляти: Харків, Пушкінська, 24, „Плужанин“.

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ

ЛІТЕРАТУРНІ ПОРТРЕТИ

Степан Бен

Степан Бен (член „Плуга“) належить до тих молодих українських поетів, що винесли із революційна доба із глуші селянської маси. Майже весь час він жив і працював на селі, через те в своїх поезіях і зачіпав виключно теми із селянського життя.

Бен почав писати ще з юнацьких років, але став друкуватися з 1921 року, коли під впливом збірки Елана „Удари молота і серця“ написав вірш „Ми“, що вміщено його в „Літературном Єженедельнике Красной Армии“ (№ 12, Вид. К. В. О.). Потім друкував свої твори в журналах — „Нова Громада“, „Червоний Шлях“, „Життя й Революція“, „Плуганин“.

Бен — співець сільської природи, ланів, селянської праці на них, обставин сучасного села в умовах примітивної селянської техніки.

Хороше бути ліриком степу,

Молодим косарем

— І поетом!

І справді! Бен — поет-лірик степу. Ланам і жнивам він уділив найбільше уваги

Дзвенить коса і плаче

І цюка перепел в степу.

Так весело мені батрачить

Та на своїм — уже не панському лану.

Земля перейшла до працюючих од панів під час бурхливих революційних часів, які прошуміли, як випите вино. Зісталися згадки...

І тільки в жовтні зорі

Про щось нагадують мені...

Повні нового вислову й мелодії його поезії про чари української природи:

Обіймає ранок села,

Золотими гребінцями

Чеше кучері туман...

... І на всьому клаптик неба

Голубі, веселі плями,

Та рясні цілунки хмар.

Таке невелике коло переживань поета.

В поезіях Бена почувається щось таке нове й адорове, що має глибокий зв'язок з чорноземом української землі...

Поетичний смак автора утворився під впливом Есеніна й Тичини, тому може й немає чого зупинятись на суто-технічних прийомах, що. Вплив цей сильний, глибокий. Ось слова Бена:

Україно, тебе співаю.

Твоїм оселям, твоїм дворам:

Несу, мов яблуко рум'яне

Нового Кобзаря.

А в Есеніна:

Тебе, твоїм туманам,
И овцам на полях,
Несу, как сноп овсянный,
Я солнце на руках.

(Голубень, Москва, 1920).

В поезіях Тичини образ виникає без певного порядку, раптом, несподівано. Так, напр. з „сонцем“ в поезії „Пробіг зайчик“. Це — ж і в Бена:

... Сон... На полі

Сон, як піна

Віє, віє...

Піна голубів...

Сонце!

Крізь озера

— Хмар озера

Промениці

Голубим дощем...

Від П. Тичини в його й „закучерявилась глибіню“, „кучерявить пил шляхами“, „вино“ й багато іншого.

А від обох цих поетів — „Піна голубів“... „голубим дощем“... „І музика небес у голубому“... „Голубі, веселі плями“

Та які не є поважні ці його вчителі, але поетові треба вийти на власний шлях. Треба кинути наслідування й переспівування. Йому потрібна серйозна робота над собою, самовдосконалення, праця над літературою, словом, бо без цього не завоює він собі місця самостійного й лишитися „тичиністом“.

Бібліографія

1) Ми (вірш) — „Литер. Єженед. Красной Армии“, 1921, № 12, Вид. КВО.

2) Перед жнивами: Хвилями жита; Після грози. „Нова Громада“, 1923, ч. 3-4.

3) Дзвенять хрущі — „Нова Гром.“ 1923, кн. 5-6.

4) Комсомолові України — „Нова Гром.“ 1923, ч. 7-8.

5) Клаптик неба — „Червоний Шлях“, 1924, кн. 4-5. Реценз. на „Черв. Шлях“ у віденській журналі „Нова Гром.“, 1924, кн. V-VI.

6) Ходімо в поле жати... — „Черв. Шл.“, 1924, кн. 7. Цю поезію видрук. в читанці — декл. „Червоний Шлях“, що уложив М. Панченко.

7) Польова зустріч — „Черв Шлях“, 1924, кн. 8-9.

8) Тебе співаю — „Червоний Шлях“, 1924, кн. 10.

9) Ми вже живем по весінньому — „Черв. Шлях“, 1925, кн. 5.

10) І знов я став селькором (уриков). В читан.-декл. „Червоний Шлях“, що уложив М. Панченко.

11) О, друже мій, ти брат по крові — „Життя й Революція“, 1925, кн. 9.

12) На дворі день. — „Життя й Революція“, 1925, кн. II.

13) О, хутори — „Ж. Рев.“, 1926, кн. 2-3¹).

14) О хутори. „Беру оберемок проміння, „Плужанин“, 1926, ч. 4-5.

Ф. Олійник

¹) Реценз. „Жит. і Рев.“ (№ 5-6) закидає нам передрук. З таким же правом „Плужанин“ може повернути цей закид. Провина автора. Ред.

ПРО „НАЇВНИХ“ СПЕКУЛЯНТІВ, УКРАЇНІЗОВАНИХ ЛАТВИЙЦІВ І ПАНСІОННИХ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІВ

„Белетристика—ех да увы!
Пишут Гарини и Чеховы,
Баранцевичи и Альбовы...
Прочитаешь вас — станет
жаль Бовы“.

ницею велику синю вивіску з червоними
словами:

Торговое заведение
артели
Советский Труд

В. Маяковський, роблючи свою лекційну подоріж на Дон і Кавказ, викопував з книжкових склепів (зі справжніх склепів, а не складів) свої залежалі твори й тут же з успіхом на лекціях продавав їх — так він каже в статті „Подождем обвинять поэтов“ („Красная Новь“, № 4).

Нас, власно, цікавить у цій статті пара цифр. Щоб „именитые прозаики“ (слова Маяковського) не подумали, що їхні твори розходяться краще за твори поетів, він, на стор. 221 журналу наводить цифри про трьох белетристів, як їхні твори розходяться в Тифлісі (кожного взято по три назви): Серафимович одержано 160 примірників, зосталось на 27/II — 88 пр., Невров — 300, зосталось — 125, О. Генрі — 450, зосталось — нічого.

Виникає запитання (вже не в Маяковського, а в нас), чи й „генристи“ матимуть такий успіх у читача, як Генрі, коли в нас на Україні вони дивись і виявляються, принаймні вже сількори так себе й зарекомендували своїми творами? Візьмемо троє з них.

Редакція „Всесвіту“ в № 8 цього журналу вмістила П. Іванова оповідання „Проклятий телефон“. Індустрійна назва оповідання насамперед наводить читача на думку: чи не такого-ж індустрійного змісту оповідання? Аж ні. „Михайло Йосипович сидить у золотих окулярах біля своєї мануфактурної крамниці, що вона так настирливо лізе у вічі своєю вислою:

Мануфактурна крамниця № 1
„Комерція“
М. Й. Левін

Що таке? Де я здибав щось похуже? Рипіть у книжках. А, от вона: „У містечку Бе“ (чому не А, по алфавиту? О. Д.) Петра Панча — оповідання „Як би була інша політика“. Находжу: „... читали над його крам-

Ну, думаю, великий поступ стався за цей рік: у Іванова вивіска українізована.

Але-ж у Панча: „Зідерман зовсім таки розумна голова—як був Зусем Янкелевичем, таким і зостався“, трошки інакше і в Іванова: „Михайло Йосипович, як бачите, зробився тепер цілком порядною людиною“.

Раз ріжниця є хоч „на понюх табаку“ з горем на половину будем читати далі „От уже поспесть залишив скрипку й вийшов“.

— Ну, й дивак цей Михайло Йосипович, — подумав на цьому читач, „свораченный“ уже Панчем у цих „заководах“, — зоставляєш ти скрипку на своє лихо. То ж жулик і він тебе надує, конче.

А дай заглянути в кінець! А що, не казав я? Жулики вже в Москві на вокзалі, потіхали далі дурити. Шкода спекулянта, їй-бо! Як він бідний після цього побивався, навіть „дико по звірячому завив“! І де ти такий глупак, вибач на слові, наївняк, вискіпався? І не розсантиментальничився, як Зідерман, а попався. Та в тім, моя тобі рада—не журись! Адже в тебе є добрий приклад—Зідерман. Автор так і сказав ще тоді, 1925 року: „Сидить Зідерман біля вікна незадаром, він думає і можете бути певні, що він щось так надумає“. Та й думати нема чого: докинеш на кожному метрів мануфактури кілька копійок і той же самий я, і Панч, і Іванов, і Петров, і десятий по копійці вище заплащать, гляди—через рік у тебе ще краща крамниця й телефон і навіть у хаті для Сары Григоровни радіо.

То-ж то!

А може то воно й затажко „генризувати“ нашого одвічного літературного дядька, що звик літературно чухати потилицю. Бо от навіть Сергій Володимирович, можна сказати наш „папаша“, якого не можна запідозрити в несимпатіях до „дядька“, і той не міг його

(дядька) акліматизувати в генрівському стилі і в № 3 „Плужанина“ вшкварив „Годинника“, де головний герой латвієць Карель, що вже змінив гостроверхого шишака на пискувату шепку.

Але-ж і цей не менш наївний, як ті спекулянти. Де-ж бо і не „малорос“, а „медлительний у двіженіях“ гірше за всякого „малороса“ і не міг збагнути, чи він годинника брав, чи ні, стільки нахвилювався, а виявилося—„годинника він зарідко брав з собою“.

Ну, та цьому не диво, бо це „безнадзержний“ сентименталіст. Він любить невеличку чорненьку пантофелю, що її йому виплела Ганнуса (урбанізована полтавка—О. Д.), а волюся її (Ганнусине) кучеряве, ще й досі цілує довго й ніжно Карель. Розмовляє він теж так, як діти вчать балакати: „Хай тепе фітер тохання“.

Бідна Ганнусе! Я тобі щиро співчуюю з твоєї місії навчити цю ведмежу непотрапу розмовляти по дорослому.

Ост. Демчук

Р. С. Написано ці рядки після того, як одержано „Всесвіт“ № 8, де на початку травня. Тепер передо мною лежить „Всесвіт“ № 13, а в ньому С. Пилипенко „зіппрактикував“ ще „Броневік“, де червоноармійці лають дуже делікатно: „зайда неэвана“, „сметанники“ й т. ин. Один знайомий вчитель сказав, що „Макутові бивні“ Яновського: гарно написано, тільки багато лайки. А по мову—краще добра лайка та натуральна, аніж інституційськ делікатії в червоноармійській громадянській війні.

Це між иншим. О. Д. ¹⁾

¹⁾ Редакція вважав трохи драгливий тон статті не зовсім оправданим. У загально-вживаних прийомах О. Демчук уважав персональне запозичення, так само поради матюкатися „по червоноармійськи“ проти наказу т. Троцького ми-б не давали нашим письменникам.

Ред.

БІБЛІОГРАФІЯ

Гадзінський Володимир — „На безкровному фронті“. Уваги до Укрлітдискусії. Москва—Харків. 1926 р. Ц. 50 коп. стор. 72.

Літературна дискусія протягом двох років дає чимало полемічно-памфлетної літератури, що відбиває погляди тієї чи іншої літерганізації. Поміж збірками памфлетів Хвильового, статей (на жаль не зібраних та не виданих) С. Пилипенка, голосу Київських нео-класиків на диспуті в УАН, та інших — вийшла й книжка Володимира Гадзінського, що як відомо, перебував у Москві, стоючи на чолі організації українських письменників РСФРР „СІМ“.

Книжечка розбита на 7 розділів. В першому з них автор намагається виявити соціальні причини української літдискусії. Її причини, крім загально-економічних, автор збачає в тому, що до цього часу пролетарську літературу на Україні репрезентували різномодні по своєму походженню й ідеології „інтелігенти міст та містечок“ і „класово різномодні підягали впливам своїх рідних класових груп, зміцнених і більш бадьорих, ніж це було в 18, 1920, 1921 рр. Далі автор торкається різниці між російською та українською літдискусіями. Різниця між ними, на думку автора, полягає в тому, що „У Великої Росії літдискусія закінчилася зміцненням пролетарської літератури при всіх теоретичних і практичних помилках напостівців з Вапп'у на Україні вона закінчилася роздрібненням авангарду та зміцненням правих груп.“

В дальших розділах В. Гадзінський свої критичні уваги скеровує переважно проти Вапліте, а в першу чергу Хвильового. Ганьбити „академіків“ за їх неакадемічний брудний лексикон „свиня в апельсині, Смердипуенко,

Заратустра з задріпнок, слинявий каптюр, задріпанський формаліст, „сельдяной“ буян, жовтосердяковщина й т. д.²⁾

Засуджує теорію зітського ренесансу Хвильового, пояснюю цю теорію реакційно-упадочними настроями останнього.

Торкаючись кризи літпродукції В. Гадзінський вбачає її у відсутності умов для творчості, коли, у нас кращі письменники завантажено редакційною „службою“ і в буденщині „топчаться на одному місці безплодних спорів і закулісових інтриг“. Не малу вагу для дальшої продукції відіграє й брак сталої критики, що є у більшості надзвичайно цікавою комбінацією випадковості, поверховності, закулісових інтриг та особистих звязків чи симпатій“.

Що до „Плуга“, то автор зазначає „вельтенські заслуги за ним в справах організації рев. сільського літактиву та громадянства“. Позицію „Плуга“ автор на протязі всієї книжки визнає правильною, а його сталість перед обстрілом правих та „лівих“ академіків пояснює однорідним соціальним складом „Плуга“, що на 80% складається з селян, чи селянського (а не міщанського чи містечкового) походження письменників.

В книжці чимало є властивих Гадзінському „дотепів“ і високих імен та зворотів, але загалом книжка складає низку досить вдалим характеристик та уваг до укрлітдискусії.

С. Божко

²⁾ Між иншим В. Гадзінський зовсім не розібрався в вислові „куди лізеш сопливе!“ Це стосується відношення М. Хвильового до молоді і основане на відомій фразі Д. Бедного: „хоть три сопливецьких, да наши“. Ред.

Худяк В. У полі боротьби. ДВУ. Юнсектор. 26 р. 22 стр. Ціна 18 коп.

У невеликій книжечці В. Худяк в легкій формі малює низку епізодів з революційної боротьби на Україні. „У полі боротьби“ один з відголосків цієї боротьби у творах молодих плужан, що починають переходити на „непівські“ мотиви. Це помітно і в Худяковому оповіданні. У автора менше трафаретних ура-героїчних пригод. Ті-ж факти і того-ж (військового комунізму) періоду, але їх реалістично-груба шаблонність ховається за милозвучною мовою та серпанком психологічного ліризму, що ним оповито все оповідання. Лірична простота помітна з першого розділу, де сільські хлоп'ята, саме хлоп'ята, а не зайдиголови пробують стріляти з обріза і один одному обривають пучку. Далі надзвичайно просто від возів з гноєм йдуть герої оповідання до червоної армії, кидають села, що притаїлися в ярку, проходять ярами до лісу, а звідти стежками та дугами на станцію. І цей бунт убогого села проти німецької окупації і неznаної героєм бомби — все це таке реальне й просте.

Боротьба з німцями, загибель одного з товаришів од бандитів в тилу і смерть другого на Перекопі — знову звичайне. Але в цій простоті й відсутності буфаторських вигуків, малювання грандіозних боїв, в звичайності смертей селянських синів криється приємний ліризм Худякового оповідання. Це і є запорукою того, що книжечка найде свого „простого“ сільського читача — юнака, школяра трудшколи.

С. Божко

Підмогилий В. „Третя революція“. Оповід. „Книгоспілка“. Харків. 1926. 16. Стор. 48. Тираж 4.000. Ціна 25 коп.

„Перша революція скинула царя, друга — капіталізм... „анархізм в особі революційних махнівців творить третю революцію“. Ото-ж у наскові махнівців на місто, в пореживаннях Ксани (чоловіка її, лікаря Махно застрелив був ще раніше) та її сім'ї, у грабункові махнівців і нарешті — у згвалтуванні та в убивстві Ксани — все оповідання. Метою його — треба думати — мало бути змалювання анархистського беззаконня під прапором Махна на тлі світовідчуження дрібно-буржуазної психіки в особі Ксани. Але через те, що автор не накреслив строго виразної лінії у розгорненні інтриги, ми бачимо, як він безпорадно кидається від одного героя до другого, але загалом дає тільки якусь композиційну мішанину, що плыве з-під красочного пера „без руля и без ветрил“. Так само, як необосновано та хаотично розгортаються уривки дії, так же безглуздо дія й уривається констатуванням ні для кого несподіваної смерті головного персонажу — Ксани.

І шкода, бо з „3-ої революції“, колиб автор, не загнізджуючись у психологічному копанні, розвинув сюжетну акцію, можна б створити цікаву, повну дії й переживань повість. В такому-ж вигляді, як є, це оповідан-

ня — лише незакінчені колоритні фрагменти, механічно зведені в недорозвинене ціле.

Гр. Михайлець

Товстонас В. Скибині діти. Харків. РУХ. 1926. Ціна 20 коп.

П'єса портативна, невеличка на 3 д., весела, без нудних монологів, написана простою мовою і не потребує особливих декорацій. Дієвих осіб небагато і типи для вистави нетрудні. П'єса малює шахрайство двох ледарів — ченця та бувшого гайдамаку, що сидять на шні у батька і хочуть використати батькову віру в різні чуда. Проти такої політики повстає вчителька — донька та третій син. Всю п'єсу побудовано на боротьбі цих двох сил — свідомих та злочинних навколо опанування селянином Скибою. Ледарі задумують оновити ікону, змовляються з сільською „сестричкою“ Покотихою та попом. Але план цей не вдається, розкривають його двоє других дітей Скиби і цим наочно доводять батькові безпідставність віри в чудеса. Тепер уже Скиба сам каже: „Чудо отут сталося, тільки таке чудо, що в мене з голови туман вийшов... П'єса не подає голої агітки антирелігійної, автор зумів складною інтригою так показати кожному верству соціально, навіть розподіл на два табори рідних дітей, що глядач мимо волі починає співчувати вчительці доньці і третьому синові і засуджує двох ледарів, а разом з ними і інших сільських агентів: попа та сестриць. З цього боку п'єса матиме успіх на сільській сцені і свою роль виконає з успіхом.

Хар. Невіра

Дніпровський Ів. Любов і дим. П'єса на 4 дії. 1926. ДВУ. Ц. 1 крб. 5 коп. стор. 96.

Зміст п'єси — роки руїни й голоду в Донбасі. Велетень — завод стоїть, навколо нього боротьба: робітники за пуск заводу, білогвардійці (в особі старих інженерів та бандитів) — за своє колишнє панування. Капітал — колишній владар залишається десь там за лаштунками і тих ниток, що ними він керує своїми наймитами, не видно.

Боротьба закінчується перемогою робітників — завод пуцено. Перемогу здобуто ціною важких страждань робітничої класи, — ці моменти висвітлено в п'єсі яскраво, але загибель ворогів показано схематично, умовно: постріл з револьвера і панського наймита нема на світі.

П'єсу написано гарною мовою, збудовано ж її на зразок п'єси Георга Кайзера, відомого німецького драматурга. Місцями гостра, напружена дія підмінюється розмовою, що складається з коротких уривчастих речень і вигуків, — читача вони шарпають і дратують, а часом навіть і закривають од нього розвиток драматичної дії.

Поставити п'єсу міг би лише великий театр. (Березіль, Франківці), для малих сцен вона надто складна — 22 окремих картини, масові сцени, часте перенесення дії.

Б. М.-ий

Рабоче - крестьянские писатели. Бібліографічний показник. Уложили В. Львов-Рогачевський та Р. Мендельштам. Москва, 1926, 162 стр. Ціна 1.50.

Показник охоплює майже всіх російських пролетарських та селянських письменників за першу чверть 20 століття. Вказано в ньому зверх 200 імен, коло 1500 назв та з сотню збірок. Поділено показника на дві частини: пролетарські письменники і селянські. В першій половині подано також літературу критичну про пролетлітературу, різні документи та матеріали в цій справі. В кінці додано список пролетписьменників по їхніх групових об'єднаннях (Кузнита, Октябрь, Рабочая весна Твори, Перевал, Ленинград. Ассоциация Пролетписателей). Значний інтерес має коротка хронологічна таблиця творів пролетписьменників та статтів в цій справі. Почато її з 1901 року і доведено до 1924. Для товаришів, що працюють в галузі критичній, не мають змоги мати всіх названих творів та критичних праць — такий показник дасть значну користь і значно полегчить відшукування потрібної літератури.

Поява такої книжки про російську нову літературу ще раз гадує про аналогічне видання про літературу українську. Частково це було зроблено альманахом № 2 спілки Плуг, де додано повний список членів спілки з вказівками року й місця народження, видрукованих творів окремими виданнями та по різних журналах і збірках. Пора вже охопити таким показником і всю сучасну українську літературу і цим полегчити роботу історикам і критикам літератури.

Мих. Марусик

Етнографічний вісник. № 1. Київ. 1926. Вид. УАН. 96 стр. 90 коп.

Наш журнал в минулому році навмисне зібрав кілька місця справі збирання фольклору, вважаючи таку роботу доцільною. Ще більш увагу збиранню пісень, переказів, легенд, казок і т. п. слід відводити літературним гурткам при педвузах, сельбудах, школах. Справа корисна ще й з боку студіювання народньої мови, збагачення мови літературної кращими зразками з народньої. Перше число Вісника подає ст. В. Петрова "Про фольклор у краєзнавстві", де так би мовити організаційно - педагогічна стаття, далі й розробки етнографічних матеріалів про: 1) думи; 2) добування права у деникінців; 3) Калинівські пісні; 4) сучасні народні настанови; 5) частушки рр. 1917 — 1925; 6) про водіння перебеню. Почато журнал програмовою статтею академіка Лободи "Сучасний стан і чергові завдання етнографії". Відповідно до завдань журналу збудовано й розділ: бібліографічний та хроніки. Невелика ціна, цікавий зміст, охайне видання роблять книжку гарним підручником для великої армії кореспондентів Етнографічної Комісії. По за цим книжку радимо й тим, хто працює в галузі фольклору і студію сучасний побут та мову.

М. Биковець

Провесень № 1. Літ. — Худож. журнал — орган Одеської федерації пролетар. і селянських письменників. Одеса. 1926. 24 стр. Ціна 40 к.

Молодий журнал, дуже молодий... Містить у собі маленькі оповідання й вірші на одеським жаргоні, що чомусь називається руським язиком. Напр., А. Шпирт пише:

Люблю весны веселый гул;
Весна баулет шалуном,
Темнеют пятна на снегу,
Подожвами истоптанном.
Гуляет в городе весна,
И ветер город обласкал.
Гуляет в городе весна,
Вернувшись с отпуска...

А виданий непогано, навіть ілюстрації на вкладних листах (Меерхольд, кадр з фільми „Коровини діти“, Д. Фурманов). Трохи все це не в'яжеться з загальною передовою... „наша украинская культура и литература после многовекового угнетения, встает во весь рост и гигантскими шагами идет вперед, являясь важнейшим фактором революционизирования и воздействия на мысли широчайших пролетарских и селянских масс“. В Одесі, дж „гигантских шагов“, судячи по журналу, щось непомітно. Але разом із тим не можемо не вітати в „Провесні“ акт спільної праці п'ятих одеських революційно-літературних організацій: „Потоки Октября“, „Смена“, „Станок“, „Гарт“, і „Плуг“. Спільними силами вони мають подолати „одеські труднощі“ й поставити новий журнал так, щоб він дійсно виправдав широкі обіцянки своєї передмови.

Квигочий

Вапліте. Зошит перший. Харків, 1926, ст. 106, ц. 1 крб 75 к.

Якимось анахронізм вів від цього „зошиту“ (може учасники його думають, що продовжують колишні „зошити боротьби“), анахронізмом тому, що після резолюції ЦК КП(б)У винятки з якої ми даємо в цьому числі „Плужанина“, комуністів доказувати, як це робить О. Досвітний у передовій статті цього „Зошиту“, що неокласики „рухають колесо історії вперед“, і всім еством переймаються теоретичними розуміннями революційного марксизму, що вони не є наші класові вороги — цього не робив навіть тов. Хвильовий. Може О. Досвітний і М. Могилянського вважає за такого великого марксиста, що всім еством перейнявся пролетарським світоглядом.

Характерне в статті О. Досвітнього (передовій статті органу ваплітовців) й цікаве признание, що „основні положення, загострені в подробицях, висунув М. Хвильовий не особисто, а од колективу, групи“. Що - ж — ми це знали і тому боролися й боремось саме з „академією“ а не з одним тов. Хвильовим.

Та як же й не боротися, коли неодмінний секретар „академії“ О. Сісаренко, що так нещадно луштить пролетарську письменницьку молодь у своїх рецензіях (куди тобі славнозвісний „напостовські голоблі“), коли цей „ака-

демик" у статті „В боротьбі за пролетарську естетику" (не забудьмо, що Вапліте, за власним висловом, є інститут громадської естетики"), розвиваючи далі положення О. Досвітнього, пише: „в недалекому часі... може бути винесений „за скобки" ідеологічний момент боротьби, бо сучасна боротьба в мистецтві є не лише боротьбою ідеологічною, а насамперед — боротьбою за пролетарські елементи стилю в мистецтві". І далі: „ми вже нині маємо те положення, що в колах комуністичної інтелігенції, різноманітної з погляду соціального походження, момент боротьби ідеологій винесений „за скобки", а в скобках залишилася боротьба естетик різних класів і суспільних верств".

Здорово? Ми б сказали, що це чистісінький троцкізм, коли б О. Слісаренко не виносив самого себе „за скобки" взагалі всякого розуміння класової боротьби в переходову добу, а „в скобках" лишив свою своєрідну ваплітовську естетику, незалежну від боротьби класових ідеологій (боротьби класових ідеологій нема, а боротьба класових естетик є і буде). Такої плутанини академічної ми ще зроду не чували; не дивно, що після цього і неокласиків за справжніх марксистів визнати можна.

На цьому і спинитися можна...

На обкладинці „Зошитів" вміщено „марку" Вапліте; хтось із молотом в колі стоїть. Колі літери в апліте написані. Молот проти літери „п" припадає. Лихі язики кажуть, що це символістично. Все пролетарське з вапліте вилітає й лишається саме „вапліте" Дотеп, звичайно, грубоватий, але писання „академіків", як бачимо, дають привод казати, що не так він уже і невдалий.

С. Пилипенко

Врона Н. Мистецтво революції. АРМУ, Вид. ЦБ АРМУ. К. 1926. 64 стор. ц. 30 к.

Цього брошуркою повинні зацікавитися не тільки ті, для кого вона безпосередньо призначается — діячі образотворчого мистецтва. Мета її — популяризація платформи АРМУ (Асоціації Революційного Мистецтва України) й полеміка з АХР'ом (Асоціацією Художників Революційної Росії), що намагалася стати всесоюзною й накинута всім свої програмові засади. Н. Врона, не дивлячись на деяку сухість викладу й тяжку мову понад 215 (на 1926 р.) селянських письменників, з яких бе-

маємо коротеньку, але всебічно обгрунтовану марксистським методом мистецьку платформу, дуже близьку до так званої „октябрської" літературної, чи, як хочете, до плужанської, коли говорити про мистецький фронт на Україні. Перед викладом суттєво-образотворчих проблем ідуть загальні положення про розвиток класового мистецтва на Україні — і ця частина може бути корисна митцям будь-якої мистецької зброї. Ми, плужани, можемо тільки вітати, що й художники на Україні нарешті оформлюються в чисто викристалізовану революційну групу з спільними нашим думкам поглядами на класову боротьбу. Членам образотворчого Плуга прямий шлях до АРМУ.

С. Пилипенко

Літдискусійна „бібліотечка"

(окремі видання з літдискусії 1925 — 26 р.)

1. Шляхи розвитку сучасної літератури. Диспут 24 травня 1925 р. Вид. культкомісії міськомун УАН. К. 1925 ст. 82, 60 коп.

2. Хвильовий. Камо грядеши. Памфлет. Книг. 1925 ст. 64, ц. 60, т. 3000.

3. Кость Буревій. Європа чи Росія? Про шляхи розвитку сучасної літератури. Вид. автора. Москва. 1926 ст. 40, ц. 40, т. 3000.

4. Вол. Поліщук. Літературний авангард. Перспективи розвитку укр. культури, полемічна теорія поезії. Х. 1925, ст. 132, ц. 90 коп.

5. Назадництво „Гарту". Заклик груп митців „Авангард". Х. 1925, ст. 24, ц. 17.

6. М. Хвильовий. Думки проти течії. Памфлет. ДВУ. 1926, ст. 124, ц. 60 к., т. 3000.

7. Я. Савченко. Азіятський апокаліпсис. Вид. „Глобус", К. 1926, ст. 42, ц. 30, т. 3000.

8. Дм. Загул. Література чи літературщина (про українських неокласиків) Вид. „Глобус". К. 1926, ст. 36, ц. 25 к., т. 3000.

9. Анд. Хвиля. Про наші літературні справи. В-во „Пролетарій" Х. 1926, ст. 48, ц. 20 к., т. 5000.

10. М. Зеров. До джерел. Вид. „Словесник". К. 1925, ст. 132, ц. 1 крб.

11. В. Гадзинський. Набезкровному фронті. 1926, Хар. Вид. Сім, ст. 72 ц. 50 к.

12. М. Скрипник. До теорії боротьби з культур. Х. ДВУ, 1926, ст. 32, ц. 1 к.

13. Теж саме, рос. мовою. ДВУ, 1926, ст. 32, ц. 15 коп.

ПЛУЖАНИН

◆ В Календарі комуніста на 1926 р (ДВУ) на ст. 382 в статті „Революційні літорганізації на Україні" багато місця відведено Плугу, що значиться першим, далі йде Гарт. Молот, Йовтень, Октябр. Про Плуг дано основні засади з статуту, відомості про кількість членів та значіння Плуга: „За короткий час Плуг залучив до своїх лав понад 215 (на 1926 р.) селянських письменників, з яких бе-

зумовно виділяється не один десяток талановитих молодих митців-письменників... Плуг виховує широке коло читацької публіки, об'єднує навколо своєї праці тисячі молоді..."

◆ Справочна книга на 1926 р. „Весь Харків" умістила коротенькі відомості про „Плужанин" (на стор. 381) і склад редакційного колегію та про спілку Плуг (ст. 1401) і склад його Центр. Комітету та студій і секцій.

57619

ПОЧТОВА СКРИНЬКА

ВІДПОВІДІ РЕДАКЦІЇ

П. Бурладі (Коломак), **Ремурі, Ф. Матенкові** (Ясиновата), **Ів. Головатому** (Борислав), **І. Селезньову** (Павлиш), **М. Вугману** (Носівка), **Пушкарю** (Шендерівка), **Гончару** (Севастополь), **Гузирю** (Дем'янівка), **Лазу П.** (Старокопачинів), **Рибачуку М.** (Логвин), **Ручці М.** (ст. Оленівка), **Калиті Д.** (Гадяч), **Івашенкові Т.** (Кубань), **Івашині Н.** (Вільні Хутори), **Хибінському А.** (Одеса) — прислане вами не піде.

Ол. Білоусу (Недригайлів). Ви одного з того-ж вірша посилаєте разом до кількох редакцій. А що як вірш буде гарний і всюди його видрукують? Вас будуть обвинувачувати в літературній спекуляції.

Я. Оголенкові. (Ст. Ушиця) і ин. Ні Плуґ, редакція „Плужанина“ не повертають рукописів, коли автори не надіслали для цього грошей. Простою бандероллю на поворот треба 6-10 коп., рекомендованою — 18-22 коп.

Палачевському. Просимо подати свою адресу, інакше не можемо вислати Ваших п'єс з рецензіями. Неодмінно вкажіть свою адресу на кожному творі, що його надсилаєте до Плуґа чи до якої редакції, бо листи часто губляться і твір лишається без адреси.

А. Хвилі (Житомир). Уже друкованих творів ми не містимо в своєму журналі. Та певні, що цього не зробить і „К. і П.“. Тому Ваше „Зелений Клинь“ пішло в архив.

Трубі Т. (Чапаївка). Ви й Ваші товариші, особ. М. Заїка, засипають нас своїми віршами, що здебільшого ще дуже слабкі. Радимо Вам більше читати та підучитися техніці віршовий, а то шкода, що праці така сила марно гине і буде гинути, коли не захочете підвищити свої знання. Що саме читати — див. № 3 „Плужанина“, ст. 7.

ДО ВІДОМУ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ І ВСІХ, ХТО ЗВЕРТАЄТЬСЯ ДО ЦК ПЛУГА ТА ДО РЕДАКЦІЇ ЖУРН. „ПЛУЖАНИН“

Часто автори надсилають свої твори і просять дати оцінку й пораду.

Попереджаємо, що для відповіді треба одмінно додавати поштову марку на 8 коп., без чого відповіді надіслано не буде. Заплати про рух п'єс, рух рукописів, і т. д.

можна робити поштовими листівками з бланком для відповіді.

Для повернення рукописів надсилати марок на 10—25 коп. (залежно від розмірів рукопису).

Рукописи редакція переховує не більше року.

СПРОСТОВАННЯ

В „Етнографічному Віснику“ Ч. 1. (К. 1926) в „Короткому зведенні ко- етнографічної“ зазначено: „чималу прикмет з Харківщини подав Ів. Куліш“ (Плуґу“).

ЦК Плуґа доводить до відому, що в числі спілки немає Ів. Куліша.

ВІД РЕДАКЦІЇ:

З ч. 8 почнеться друкуватися показчик художніх творів та літератури з теорії й техніки письменства (проза, поезія, драматургія, кіно), складений учбово-методологічною комісією ЦК Плуґа для допомоги студіям і філіям Плуґа та літгурткам у роботі над самоосвітою і літкваліфікацією.

ВИПРАВТЕ ПОМИЛКУ:

В ч. 4—5 на ст. 29 під кліше дано підпис „Бюро Грабарівського гуртка“. Треба: „Катеринопольський літгурток (на Гуманщині). Друга зправа в середньому ряді—голова гуртка Вол. Штангей (чл. Плуґа)“.

**ПРОДОВЖУЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТУ НА 1926 РІК
НА ВЕЛИКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКО-
ПОЛІТИЧНИЙ І ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ МІСЯЧНИК**

Рік видання
четвертий

„ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ“

Рік видання
четвертий

Редагують: С. ПИЛИПЕНКО, П. ТИЧИНА, М. ХВИЛЬОВИЙ,
О. ШУМСЬКИЙ (головний редактор), М. ЯЛОВИЙ

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 3 місяці — 3 крб., на 6 міс. — 6 крб., на 12 міс. — 12 крб.

КОМПЛЕКТИ „ЧЕРВОНОГО ШЛЯХУ“ за 1923 рік (7 книжок) можна придбати за 4 крб., за 1924 р. (8 книжок) за 5 крб. і за 1925 р. (9 книжок) за 6 крб. Разом за всі роки 15 крб. з доставкою. При замовленні всіх комплектів припускається кредит на три терміни: 7 крб. при замовленні, 5 крб. 50 к. через три місяці й решту 5 крб. 50 к. ще через три місяці, а разом у кредит буде коштувати 18 крб.

ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ МОЖНА: В Головній Конторі Періодичних Видань ДВУ — Харків, вул. Фрідріха Енгельса, № 19, по всіх філіях та представництвах Держвидаву, у всіх поштових конторах

„ПЛУЖАНИН“

2 - й РІК ВИДАННЯ

Літературно - критичний журнал

СПІЛКИ СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ПЛУГ

Видає в Харкові Центральний Комітет ПЛУГА

**За редакцією: Биковця М., Загула Д., Кириленка Ів., Лебеда М.,
Момота Ів., Панова Ан., Пилипенка С.**

Журнал виходить щомісяця окремими книжками в 2—3 друк. арк. (32—48 стор.) з фотографіями письменників, літературних подій і т. п.

Програм журналу: організація літруху, теорія й літтехніка, художній розділ, літ-дискусія, наш побут, хроніка, критика й бібліографія, весела сторінка, поштова скринька.

ЖУРНАЛ РЕКОМЕНДОВАНО Наукпедкомом Упр. Соцвиху Н. К. О. для вчителів і старших груп трудшкіл та Сельметодкомом Управ. Політосвіти НКО для хат-читалень і сельбудів.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1926 РІК:

На 6 міс.—6 кн. 1 карб. 70 к.

„ 3 „ 3 „ — „ 90 „

„ 1 „ 1 „ — „ 30 „

За 1925 - й рік у редакції лишилися

чч. 4, 5, 6 по 25 к.

Окреме число (з перес.) — 30 „

Журнал можна набувати й передплачувати в уповноважених редакції, по філіях спілки Плуг, по літгуртках, в редакціях газет, в почт. конторах, книгарнях ДВУ.

Передплату надсилати поштовими переказами (невеликі суми можна дрібними поштовими марками).

Адреса: Харків, Пушкінська вул. Ч. 24, редакція журналу „Плужанин“